

2020. NYÁR

OPERA

BONCSÉR GERGELY

*„Erősségem a nehézségek
leküzdése”*

DJ JUTASI
OPERARAJONGÓ

VÍRUS IDEJÉN
*O/A – OTTHONRA
NEMZETI DALAINK*

KOSSUTH-DÍJASOK
BERCEZLY ISTVÁN
KÁEL CSABA
KOLONITS KLÁRA
SOLYMOSI ZOLTÁN

BMW
Art&Culture

A Vezetés **Élménye**

SZABADTÉRI PÁHOLY.

BMW 8 CABRIO.

BMW 8 Cabrio átlagfogyasztás: 6,9-11,5 l/100 km; CO₂-kibocsátás: 180-262 g/km.

BEKÖSZÖNTŐ

Kedves Operabarátok!

Évtizedek óta a mentőknél dolgozom, megszoktam, hogy nincs két egyforma napom, és hogy néha tragikus és nehéz helyzetekkel találkozom a munkám során, de az elmúlt hónapok számomra is új és komoly erőpróbát jelentettek. A járvány mindannyiunk életét megváltoztatta. Mára elmondhatjuk, hogy az időben meghozott jó döntéseknek és a lakosság fegyelmeztségének köszönhetően Magyarországon sikerült elkerülni a tömeges megbetegedéseket, a korlátozások enyhítésével az élet óvatosan újraindulhat. A veszély nem múlt el, de most már van időnk egy kis számvetésre.

Vajon mit tanított nekünk ez a helyzet, milyen tapasztalatokat szereztünk, amiket pozitív eredménnyel tudunk hasznosítani a személyes jövőnkben? Ilyen tapasztalatnak tartom a testi és lelki egészség fontosságának és összefüggésének közös felismerését, megélését. Azok, akik egy láthatatlan ellenségtől fenyegetve, egészségüket és megélhetésüket féltve otthonmaradással töltötték az elmúlt heteket, bizonyosan felismerték, hogy mekkora lelki támaszt és feltöltődést jelenthet az olvasás vagy a zenehallgatás. A közösségi élményekre még várunk kell ugyan (egyelőre a színházak, így az Opera játszóhelyei is zárva tartanak), de a kedvenc zenénk – legyen az akár egy dal vagy egy ária – így is teszi a dolgát rendületlenül: vigaszt nyújt, felvidít, megnyugtat, egyszóval segít megőrizni életkedvünket még a legnehezebb helyzetekben is.

A zene vércsoporttól, kortól, nemtől függetlenül erősíti az immunrendszert, a zene mindenkié.

Üdvözlettel,

Győrfi Pál
szóvivő, Országos Mentőszolgálat

Fotó: ÖMSZ

OPERA

ERKEL

EIFFEL

BALETT

BALETTINTÉZET

ZENEKAR

KÓRUS

GYERMEKKAR

3	Kedves Operabarátok! <i>Györfi Pál beköszöntője</i>
6	„Erősségem a nehézségek leküzdése” <i>Boncsér Gergely-interjú</i>
10	A kihívás, a kreativitás és az igazi kávé <i>Streamelt operák</i>
14	Kis segítség, nagy felelősség <i>Maszkvarrás</i>
16	Virtuális találkozás <i>Nemzeti Dalaink</i>
19	Carmen esete a zsíroldóval <i>Klasszikus zene a reklámokban</i>
22	Ami késik, nem múlik <i>Március 15-i díjazottak</i>
26	„A lélekemelő pillanatok adnak muníciót” <i>Beszélgetés Tóth G. Zoltánnal</i>
28	Szobabicikli és zongora <i>Interjú Kovács Jánossal</i>
32	Él és virul az Opera brandje <i>Merényi Péter és Péter Zoltán zenekritikusokat kérdeztük</i>
36	Muzikális evolúció <i>A szimfonikus zenekar története</i>
40	A „mackónadrág magánya” rossz megoldás <i>Divat: Schiffer Miklós</i>
44	„Bedobtak a mély vízbe” <i>Vágó Gábort kérdeztük</i>
48	Szimbolikus kapcsolatok <i>Operaházak: Szentpétersvár, Zágráb</i>

52	Az Opera a Margitszigeten <i>Archív</i>
54	Arcképcsarnok az Eiffel Műhelyházban <i>Járay József és Bánffy Miklós</i>
56	Diétázzon Satie-val! <i>Gasztronómia</i>
58	Attila <i>In memoriam Fülöp Attila</i>
60	Épp időben <i>Laurencia</i>
62	Újabb csúcs <i>Anna Netrebko-koncert</i>
64	Hangszerként használt test <i>Operarajongó: DJ Jutasi</i>

OPERA A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ MAGAZINJA

FELELŐS KIADÓ:
KIADVÁNYKONCEPCIÓ:
SZERKESZTŐ:
KÉPSZERKESZTŐ:
ARCULAT:
KORREKTOR:

Ókovács Szilveszter főigazgató
Heimberger Zolt
Filip Viktória
Iványi Jozsefa
Mátai és Végh Kreatív Műhely
Hajdú Lívia

NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS:
NYOMDA:
CÍMLAPFOTÓ:
HIRDETÉSFELVÉTEL:
Megjelenik 20 000 példányban.
ISSN 1789-4093

Mátai és Végh Kreatív Műhely
Keskeny és Társai 2001 Kft.
Emmer László
marketing@opera.hu
Ingyenes kiadvány

SZERZŐK: Belinszky Anna | Filip Viktória | Karczag Márton | László Ferenc | Ménécs Márta | Molnár Kinga | Mona Dániel | Oláh András | Papp Tímea | Szabó Z. Levente | Szentgyörgyi Rita | Várhegyi András | Verasztó Annamária

FOTÓ: Mezey Béla | Berecz Václav | Mara Bratos - Horvát Nemzeti Színház - Zágráb | Csibi Szilvia | Emmer László | Éder Vera | Jutasi Tamás | Kummer János | Nagy Attila | Ligeti Edina | Múpa | OMSZ | Operaház Archivuma | Operaház Emlékgyűjteménye | Tomas Opitz | Pályi Zsófia | Rákossy Péter | Marat Shakhmamatyev | Jung von Matt | Máth Szilvi

„Erősségem a nehézségek leküzdése”

Szerző: Verasztó Annamária

Nem dédelget szerepálmokat

– rendhagyóan indult a pályája, így gyakorlatiasabban gondolkodik ennél. De reméli, hogy des Grieux a *Manon Lescaut*-ból vagy Lenszkij az *Anyegin*-ből végigkíséri majd pályáját. Az Opera idei évadának Kamaraénekesével, Boncsér Gergellyel beszélgettünk a múlt erőpróbáiról és a jövő örömteli munkáiról.

„Minden egyes szerep egy új feladat. A darabok, melyeket énekelhettem, olyan kihívások elé állítottak, amelyekkel szükségszerűen előrébb léptem, különben meg sem tudtam volna oldani az adott megbízást. Büszke vagyok arra, hogy ez mindig sikerült” – vallja Boncsér Gergely. Gondolatmenetének az ad különös súlyt, hogy pályatársai többségével szemben a hangok iránti vonzódás viszonylag későn jelent meg a mindennapjaiban. „Gyermekként nem tanultam hangszereket játszani, nem szereztem zenei előképzettséget” – idézi fel a mára elismert tenor. „Viszont felfigyeltek rám az iskolai kézilabdacsapatban, így életem fontos részévé vált a sport. A zene világába végzősként, a középiskolai énekkar vezető tanárának köszönhetően csöppentem, aki ellentmondást nem tűrően terelt be az énekszakkörre. Ott derült ki, hogy valami lakozik a torkomban, az évvárón már szólót énekeltem.”

Ám ez még nem jelentett tudatos lépést a művészi pálya felé. „Miután felhagytam a kézilabdával, vettem ugyan énekórákat, de ezt csak hobbinak tekintettem. Érettségi

Fotó: Emmer László

Fotó: Emmer László

után felvettek a Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Kar környezetmérnök szakára. Már középiskolásként is vállaltam újságkihordást, közvélemény-kutatást, éjszakánként a hűtőházban dolgoztam. Egyetemistaként is kerestem munkalehetőséget, így jelentkeztem a Miskolci Nemzeti Színházba statisztának, ám a meghallgatásom után az énekkarban ajánlottak főállást. Ez hozta a nagy váltást: két hónap után otthagytam az egyetemet. Úgy érzem, a Jóisten terelgetett erre a pályára. Előtte technopartikra jártam, utaztam a kézicsappal... egyszerűen pedig színpadon álltam! Ennek az irányváltásnak a nehézségei

a mai napig elkísérnek, ezeknek a leküzdését tekintem leginkább erősségemnek.”

A színház énekkarában töltött évek alatt ismertem fel, hogy a zene az ő útja, és komolyan kezdte képezni magát. Feltörekvő fiatal szólistaként Budapestre került, ahol a korábbi miskolci zeneigazgató, Bartal László lett a mentora. Egyik első szóló fellépésére egy élő adásban közvetített gálaműsorban került sor, ahol kiemelkedő magasságainak hála *Az ezred lánya* hírhedt kilenc C-s áriájára kérték fel. „Ha valami mély víz, akkor az az volt!” – emlékszik vissza.

A nagy áttörést rövidesen alkalmá lesz felidézni: a 2020/21-es évadban az ő főszereplésével tűzi műsorára Donizetti művét az Opera, ahol már 2008-ban felfedezték és ösztöndíjjal támogatták a tehetségét. A dalszínház színpadán a *Fidelió*ban, első fogolyként debütált. „Az első színpadi próbán felmentem a díszlet első szintjére a takarásban. Ahogy kísértálgattam, a csillárok halvány fényénél életemben először elém tárult az Operaház nézőterének gyönyörű látványa – elém, a vidéki újságkihordó, hűtőházban dolgozó fiú elé. Ritkán vagyok szentimentális, csak akkor, ha igazán megérint valami, de ott egy pillanatra megállt az élet, megállt a levegő. Ez a csodás érzés belengte a bemutatkozásomat, és az első fogoly gyönyörű dallamai a szabadság utáni vágyról csak fokozták az élményt.”

Azóta már felsorolni is nehéz, hány fontos szerepet volt alkalmá elénekelni a házban a *Bohémélet* Rodolfojától a *Manon Lescaut* des Grioux-éig; *A rajnai sellők*ben Franz megformálójaként még egy magyarországi ősbemutatónak is részese volt. „A szerepeimben nem az foglalkoztat, hogy már ötezren játszották-e előttem, vagy még senki” – mondja. „Gyakorlatias emberként nekem az a fontos, hogy jó rendező kezébe kerüljek, és minél többet próbálhassunk. Így tudom a karaktert sok gyakorlással a néző számára is érdekessé

© A rajnai sellők | Fotó: Rákossy Péter

© Ótáncdal | Fotó: Berecz Václav

© Bohémélet - Szegedi Csabával | Fotó: Rákossy Péter

harcokkal, útkereséssel, bizonytalansággal járt. Az elismerés azt üzentte, hogy a hibáimmal együtt látják az igyekezetemet, hogy szívem-lelkem benne van a teljesítményemben, és azzal, amit legjobb tudásom szerint letettem az asztalra, sokaknak szereztem örömet. Őrültem a művészkollégáim sikerének is, akikkel együtt kaptam a díjat. Kellott a lelkemnek a visszacsatolás, hogy nem egyedül vívom a küzdelmemet, hanem vannak társaim, akik értékelik az utat, amin járok, amelynek igenis van egy dicsőséges oldala a lemondásokkal járó, árnyasabb mellett.”

Az út a következő évadban is egyenesen visz előre egy újabb nagy Puccini-szerep, a *Pillangókisasszony* Pinkertonja felé. „Puccinit nagyon szeretem! – ad hangot lelkesedésének Boncsér Gergely. – Ő volt az első szerző, akivel megismerkedtem, és máig bármilyen élethelyzetben hallok meg a kompozícióit, a szívemig hatol. Puccini kapcsán az jut eszembe, amit Mozartól mondtak, de bármely nagy zeneszerzőre érvényes lehet: a zenéje bizonyosság arra, hogy a Jóisten létezik.”

Addig pedig van alkalom készülni az *István, a király* tavasszal a koronavírus miatt elmaradt operaváltozatának címszerepére: reménykedik, hogy jövőre lesz lehetőség pótolni mindent, amit idén keresztülhúzott a veszélyhelyzet, többek között a közreműködésével alapított Ilosfalvy Róbert-díj átadását is.

Annak viszont a vesztegzár sem szabhatott határt, hogy otthon balettelőadásokat nézzenek, és együtt táncoljanak óvodás kislányával, Annával: „Nem vágyunk arra, hogy hasonló hivatást válasszon, de szeretnénk, hogy a kultúrával minél szélesebb körben megismerkedjen, mert ezek az értékek jelentik a valódi táplálékot az ember lelkének, ami boldogságot, örömet és vigaszt nyújthat minden élethelyzetben.”

formálni. A nagy kiugrásom – illetve, ahogy én tekintem, »feladatmegoldásom« – úgy érzem, *A hugenották*ban történt, az operairodalom egyik legnehezebb tenorszerepében. Kiváló előadás került színre, amely remélhetőleg hosszú évekig, talán évtizedekig az Opera repertoárján lehet.”

Az elismerések dacára a művész nem rejti véka alá, hogy az elmúlt évtizedet próbatételekkel teli időszakként élte meg. Ezért is jelent számára oly sokat a kamaraénekesi cím, amellyel a 2019/20-as évadban tüntette ki az Opera. „Ez a kiemelés a tízéves jubileumomon egy angyali jelenéssel ért fel. A képzésemből hiányzó éveket a darabok tanulása során kellett pótolnom, ami súlyos lelki és mentális

A kihívás, a kreativitás és az igazi kávé

Szerző: Papp Tímea

○ Székely Tono - Ujvári Gergely, Racz Rita | Fotó: Csibi Szilvia

○ A kékszakállú herceg vára - Komlósi Ildikó, Palerdi András
Fotó: Csibi Szilvia

Abban a pillanatban, ahogy kihirdették a koronavírus-járvány miatti veszélyhelyzetet és a színházaknak is be kellett zárniuk a kapuikat, a Magyar Állami Operaház a világ dalszínházait tekintve is az első között reagált, és indította el online közvetítéssorozatát *O/A – otthonra* címmel.

Emlékeznek? Először csak a száz főnél nagyobb rendezvényekről kellett lemondanunk, így az Opera nyilvános előadásait is törölték. A nézők azonban nem maradtak opera nélkül. Először ízelítőt láthattak az egyes művekből, azokat az Eiffel Műhelyház különböző tereiből közvetítve, művészinterjúkkal kiegészítve, hogy az új játszóhellyel, a darabokkal és a produkciókkal még közelebbi ismertségbe kerüljön a közönség. Március 14-én Jake Heggie *Ments meg, Uram!* című, a legtöbbet játszott kortárs amerikai opera keresztmetszete, majd másnap, nemzeti ünnepünkön a *Bánk bán* legnépszerűbb részletei voltak hallhatóak.

A következő hét is jól kezdődött: március 17-én hallhatták Nemzeti Dalaink közül az elsőt. Ebben a mindennapos éneklés népszerűsítést célzó kezdeményezésben az operaénekeink jóvoltából videón rögzített népdalokat dalolhatják vissza az általános és középiskolások. (Minderről bővebben a 16-18. oldalon olvashatnak – a szerk.) Az iskolák bezárásá-

val az Opera Nagykövetei sem hagyták abba, csupán a személyes találkozóikat cserélték virtuális látogatásokra.

A járvány következtében napról napra szigorodtak az előírások, az első forgatókönyvet gyorsan felülírta az élet, az O/A – otthonra kezdeményezés azonban folytatódott, és a karantén idejére igazi kuriózumokat kínált a közönségnek. Minden szombat és vasárnap este – húsvétkor nagypénteken és hétfőn is – az Opera egy-egy kiemelkedő opera- vagy balettprodukciójának, illetve hangversenyének felvételét láthatta a közönség az intézmény YouTube-csatornáján vagy a Papageno Facebook-oldalán, világsztárokkal és hazai kedvencekkel a főszerepekben.

Milyen jó lenne így, múlt időben hagyni ezt a bekezdést! De amikor ez a cikk készül, nem tudjuk, meddig tart a veszélyhelyzet, hogyan alakul a megbetegedések görbéje, mit hoz a holnap vagy a holnapután. Olvasóink is saját bőrükön tapasztalhatták-tapasztalhatják a mindennapokban, hogy minden nagyon gyorsan változik. Hirtelen kell adaptálódnunk az új kihívásokhoz a vásárlási restriktiótól a home schooling követelményeiig, tegnapi döntéseink egyáltalán nem biztos, hogy ma is érvényesek.

A Magyar Állami Operaházak ugyanígy, egyre szűkülő lehetőségek között szélesebben kellett újabb és újabb kreatív megoldásokkal előrukkolni. „Ahogy egymás után bezárni kényszerültek a világ operaházai, úgy kellett egyik napról a másikra újragondolni az online elérhető tartalmakkal kapcsolatos stratégiájukat is. Az internetes médiatartalmak iránti

igény ugyanis szinte napok alatt »felrobbant«, ahogy az eddig a színházak nézőtereit megtöltő operarajongók ezerszámra keresni kezdték a világhálón is hozzáférhető előadásokat, közvetítéseket, videókat – vázolja a kiindulási állapotot Zsoldos Dávid, a Papageno alapítója. – A kínálat pedig pillanatok alatt követte a hirtelen megugró keresletet, ám az intézményeknek szembesülni kellett egy több szempontból is szokatlan kihívással. Egyrészt az az a nem túl kellemes tény, hogy az eddig megnyugtatóan sok száz kilométerre játszó konkurencia immár pont ugyanúgy egyetlen kattintásra van a nézőjétől, másrészt azzal, hogy a digitális világban értéket teremteni, figyelmet és nézőt szerezni teljesen más feladatot jelent, mint a hús-vér valóságban. Az eddig az elektronikus megoldásoktól idegenkedő, idősebb korosztályhoz tartozó operalátogatóknak sem volt sok választásuk: vagy bemennek a virtuális színházakba, vagy teljesen le kell mondaniuk kedvenc időtöltésükről.”

A felfokozott nézői érdeklődésre az intézményi oldalról valóságos tartalomdömping volt a válasz, a világ nagy operaházai és koncerttermei egymással versengve tették közzé – ráadásul zömmel teljesen ingyen – korábban féltve őrzött felvételeiket. „Az eredmény könnyen megjósolható volt: ami az első napokban kuriózumnak számított és tömegeket vonzott,

○ A kalóz - Kim Minjung és Kerényi Miklós Dávid
Fotó: Pályi Zsófia

két-három hét múlva már business as usual volt a gigantikus és könnyen elérhető kínálatban lubickoló operarajongók számára” – elemez tovább Zsoldos Dávid. Azt is elmondja, miért találta a Magyar Állami Operaházat viszonylag szerencsés helyzetben ez a váratlan szituáció: „Egyrészt aránylag sokféle és gyorsan bevezethető – azaz készen álló vagy a karantén alatt is könnyen legyártható – tartalom állt az intézmény rendelkezésére, az Opera Café epizódjaitól a teljes előadásokig, másrészt a saját kezelésű online csatornáin kívül nagy elérésű partnerekre is támaszkodhatott. És ne feledjük a harmadik szempontot sem: az Opera kommunikációs csapata már évek óta prioritásként kezeli, gyakorlottan és sikeresen használja az online eszközöket.”

Zsoldos Dávid szerint az opera- és balettelőadások online forradalmának lehet örülni, mert a jelen helyzetben ez a legjobb, ami történhetett, azonban a veszélyekre is felhívja a figyelmet. Úgy gondolja, két dolgot nem érdemes feledni. Az egyik az, hogy a végtelen mennyiségben, mindenki számára ingyen elérhető tartalmaknak még az államilag erősen dotált intézmények esetében sincs fenntarthatósága. A másik pedig az, amit egy igen plasztikus hasonlat segítségével fogalmaz meg. „Aminek most örülünk, az csak a pót-kávé. Az igazit majd akkor isszuk, ha újra egy valódi operaszínpadot fogunk nézni a képernyők helyett.” ○

○ A tündérrálynő - Baráth Emőke, Szappanos Tibor és az Opera Énekkara

PAPAGENO

A világ legkisebb színpada
Válogatott online közvetítések – már mobilon is!

Töltse le most!

papageno.hu/mobil

Az Apple, az Apple logó az Apple Inc. bejegyzett védjegye.
Az App Store az Apple Inc. szolgáltatási védjegye.
A Google Play és a Google Play-logó a Google LLC védjegyei.

Kis segítség, nagy felelősség

Szerző: Papp Tímea

A koronavírus-járvány közös ügyünk és felelősségünk, ezért nem véletlen, hogy az Opera a maga eszközeivel az egyik első színházként járul hozzá a védekezéshez és a segítségnyújtáshoz.

A támogatást a legszűkebb környezetünkben kell kezdenünk, ezért jött létre a „Segíts – Kérj Segítséget” kezdeményezés, amelyben az Opera dolgozói a nehéz helyzetbe kerülő kollégáknak, nyugdíjasoknak és örökös tagoknak nyújtanak segítséget Budapest teljes területén és Pest megye számos településén. Az önkéntes összefogásba félszáznál többen jelentkeztek az intézmény minden szervezeti egységéből.

A Magyar Állami Operaház azonban jóval kiterjedtebb hatókörrel is bír, nem véletlen, hogy

évek óta országos és határon túlra is átnyúló jótékonyági akciókat szervez, ezért volt magától értetődő, hogy a dalszínház a maga eszközeivel igyekszik hozzájárulni a koronavírus-járvány elleni küzdelemhez is. Egy olyan pandémiás helyzetben, amikor a gyorsaság életet ment, az intézmény az egyik első olyan színház volt, amelynek a varrodájából nem jelmezek, hanem maszkok kerültek ki.

Az Opera három varrodája ugyanis annak ellenére, hogy a veszélyhelyzet miatt nincsenek előadások, csökkentett kapacitással, de a kényszerszűnetben is dolgozik – természetesen minden biztonsági és egészségügyi előírást betartva. Ahogy Weigand Líviától, a jelmezgyártó műhelyek vezetőjétől megtudom, épp az új, az eredeti évadnaptár szerint május utolsó napjaiban bemutatni tervezett *Parsifal* jelmezeit készítették, amikor a varroda munkatársainak hirtelen új munkába kellett fogni: a koronavírus-járvány elleni

védekezéshez hozzájárulva maszkokat kezdtek szabni és varrni.

És most álljunk meg egy pillanatra. A fenti bekezdésben van egy közbevetett félmondat, egy elhangzó darabcím, egy aprócska információ, aminek nem kellene jelentőséget tulajdonítanunk. De gondoljuk csak végig a Wagner-opera cselekményét és ezt a valóságból vett történetet... Biztosan van olyan olvasónk, aki legyint egyet, a véletlen furcsa játékára fogja, belemagyarázásnak gondolja, mások viszont a sorsszerűséget látják az időbeli egybeesésben. Bárhonnan is nézzük, tény, hogy az az ezer maszk, ami az egyik legnagyobb és nemzetközileg is elismert karitatív szervezet, a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet munkatársaihoz jutott el, vagy az a több, mint kétezer maszk, amiből az Opera munkatársai, örökös tagjai, továbbá a PromoBox segítségével kismamák és szülész nők kaptak, komoly segítséget jelent a koronavírus-járvány elleni védekezésben.

Már csak azért is, mert ezek a többrétegű maszkok többször is használhatók, moshatók, vasalhatók. Az Opera varrodáiban a szakma legjobbjai dolgoznak, akik komoly szabászati és varrási feladványokat is könnyedén oldanak meg. Annyira profik, hogy a szabásmin-táért sem kellett az interneten vadászniuk, és számukra negyedóra is elég ahhoz, hogy

○ Benedek Attila | Fotó: Berecz Valter

kezüik és a varrógép tűje alól kikerüljön a kész darab. A szakmai kihívást azonban másféle belső készítés írja felül.

Az anyagok egy része az Operaház jelmeztárából származik – így aztán őket nem érintette a lapokban olvasható, a maszkokat a füleken rögzítő kalapgumi hiánya –, de voltak munkatársak, akik otthonról vittek be maradék anyagokat. A nagy egészben, a végelszámolásnál talán nem is vehető észre, hány maszk készült ilyen textiliából, de az emberi gesztus értékét nem kell, nem szabad számszerűsítanünk. Emiatt viszont minden szállítmányban találunk egyedi darabokat, csillagocskákkal, kismackókkal és egyéb más vidám mintákkal díszített védőfelszereléseket, amiknek a látványa biztosan vidám perceket szerez viselőjének is. ○

○ Győr Zsolt | Fotó: Berecz Valter

○ Varga Judit | Fotó: Berecz Valter

Balczó Péter

H. Kovács Ábel

Virtuális találkozás

Szerző: Oláh András

A járványügyi veszélyhelyzet kihirdetése és az akkor még csak közelgő március 15-i ünnep nyomán született meg a diákok számára meghirdetett *Nemzeti Dalaink* elnevezésű játék ötlete, amelyet az Opera Facebook-oldalán indított útjára. A népdalokat éneklő operaénekesek produkciói hűséges kis rajongótábort kovácsoltak a fiatalokból és szüleikből, a nyertesek pedig az Eiffel Műhelyház megnyitóján is közreműködhetnek.

Rácz István

Bakonyi Marcell

A koronavírus-járvány miatt bevezetett korlátozások március közepén néhány nap alatt az egész világon fenekestől felforgatták az életet. Itthon a száz főnél nagyobb rendezvények betiltásáról – ami egyebek mellett a színházak bezárását is jelentette – március 11-én, míg az iskolalátogatás beszüntetéséről március 13-án döntött a kormány. Az intézkedések természetükből adódóan érzékenyen érintették ugyan a Magyar Állami Operaház működését is, a diákok iránt számos kezdeményezésével – például az OperaKalanddal, Az Opera Nagykövetei-programmal – rendkívül elkötelezett intézmény vezetése azonban a drámai változások közepette is kereste a lehetőséget, hogy kapcsolatot teremtsen jövőbeli potenciális közönségével.

Az online iskolai órák kialakításával párhuzamosan született meg az ötlet Ókovács Szilveszter főigazgatóban, aki négy gyermekével személyes tapasztalatokból is hamar megismerte a házi karanténnal jelentkező kihívásokat, hogy az Opera a maga eszközeivel teremtsen egyfajta oktatási segédanyagot az iskolák számára. Így született meg a mindennapos éneklés népszerűsítése jegyében a március 15-i hétvégén a *Nemzeti Dalaink*-játék koncepciója. Az Opera – némileg az elmaradt előadásokat kompenzálva – felkérte énekeseit egy-egy népdal eléneklésére, amit tanítási napokon reggelente a Facebook-oldalán osztott meg. Az általános és középiskolás diákok – saját maguktól, esetleg szüleik vagy tanáraik biztatására – követhették az operaénekesek példáját, és az adott napi feladvány felénekléséről okostelefonnal készített videójukkal vehettek részt a játékban. A nap végén beérkezett „pályamunkák” legjobbjaiból összeállítás készült, amit a másnap feladvánnyal együtt, ugyancsak közösségi oldalán hirdetett ki az Opera. A válogatást kezdetben Ókovács Szilveszter főigazgató személyesen, később a több évtizedes pedagógiai tapasztalattal rendelkező operai képzési vezető, Kákay István végezte, a napi nyertes személyéről sorsolás döntött.

Balga Gabriella

A játék Cser Krisztián feladványával kezdődött, aki az ünnepi hangulatot megőrizve a *Kossuth-nótával* nyitotta meg a sort, és örömmel vállalta a felkérést. „Gyermekkorom óta nagy szerepet tölt be az életemben a népdaléneklés, ha pedig a megváltozott oktatási rendben tudunk némi inspirációt nyújtani a diákoknak, esetleg még több gyerek kezd el énekelni, vagy aki eddig is énekelt, még nagyobb kedvvel teszi, az csak öröm lehet számomra” – mondta a basszista. Az elkövetkező hetekben szólaltatott meg népdalt Balczó Péter, Gál Erika, Haja Zsolt, Keszei Bori, Kolonits Klára, Kovácsházi István, Meláth

Andrea, Palerdi András, Rácz Rita, Sáfár Orsolya, Sümegi Eszter, Szvéték László és Szegedi Csaba is többek között. Az első napi öt jelentkezői létszám csakhamar a többszörösére duzzadt, néhány hét alatt száznál is több résztvevője lett a játéknak, és kialakult egy lelkes „kemény mag” is, akik szinte minden nap visszatérő résztvevői voltak a kezdeményezésnek. Ebben bizonyára az is szerepet játszott, hogy a gyerekek videóit nem maradtak válasz nélkül, hanem a válogatók minden esetben pozitív visszajelzéseket is küldtek a jelentkezőknek, amiben dicsérték jó tulajdonságaikat, illetve olykor hangképzés vagy az előadásmód terén tettek javaslatokat. A játék nyerteseivel a tanév végén sem zárul le a kapcsolat, mivel nyerejük részeként lehetőséget kapnak, hogy szüleikkel részt vegyenek az Eiffel Műhelyház szeptemberi ünnepélyes megnyitóján, és az Opera Gyermekkarával annak színpadán is felléphessenek, hogy a nyitógála programjának részeként közösen énekeljék el velük Erkel *Himnuszát*. ○

Carmen esete a zsíroldóval

Szerző: Mona Dániel

Vajon mennyit számít egy reklám esetében a *megfelelő zene* kiválasztása? Milyen titkos üzeneteket, milyen új rétegeket adhat egy promóciónak egy klasszikuszenei idézet? Mire használja általában egy kreatívügynökség az operaáriákat? A következőkben a televíziós reklámzenékben mélyülünk el, megvizsgálva, mit ad(hatna) egy cég mondanivalójához egy-egy operarészlet.

Zenekedvelőként, operarajongóként szeretnénk hinni abban, hogy kedvenc műveink méltó módon kerülnek felhasználásra, amikor reklámok kísérőzenéjévé válnak. Hogy az adott darabot tartalma, cselekménye, hangulata, keletkezéstörténete miatt választották ki, ezzel adva plusz vetületeket az eladásra kínált terméknek. Jó volna megfejteni azokat a rejtett motívumokat és utalásokat, amelyek pusztán néhány hanggal is belecsempészhetők egy hirdetésbe. Jó volna... De hadd löjsem le azonnal a poént: a klasszikus zene a reklámbiznisz sanyarú sorsú árvája, a csúfolt kisfiú a sarokban, a sztereotípiákból kimozdulni képtelen tag. Legalábbis az esetek túlnyomó többségében. (Ettől függetlenül a reklámok szórakoztatók. Legalábbis az esetek túlnyomó többségében.) De mégis miért? Vegyük számba az okokat, aztán nézzünk néhány konkrét esetet, ahol a gyártók különböző szinten aknázták ki az operarészletekben rejlő lehetőségeket.

A reklám képszerű. Mivel televíziós hirdetésekről beszélünk, a készítéskor nyilván sokkal nagyobb hangsúlyt kap a képi világ. A zenére kevesebb figyelem jut (tisztelet a kivételnek), célja inkább csak a hangulat erősítése, s ha mégis alapos szerkesztés tárgyává válik a hangsáv, az leginkább az audioeffekteket érinti.

A reklám egyszerű. Egy promóciós kisfilm sosem fogalmazhat meg túl bonyolult üzeneteket. Nem kockáztathatja meg, hogy a mondanivaló érthetősége elriassza a potenciális vásárlót. Ezért olyan gyakoriak az ismerős dallamokkal, slágerekkel, gyakran a reklámügynökség tagjainak ízlését tükröző zenei világgal operáló hirdetések. A reklám egyértelmű, a klasszikus zene korántsem – ez kibékíthetetlen ellentétnek tűnik.

A reklám rövid. A legtöbbször húsz-harminc másodperces videóban aligha van több idő,

Michael J. Fox
Fotó: Featureflash Photo Agency/Shutterstock

mint hogy a gyártó megidézza a klasszikus zene által sugallt atmoszférát. Ha a reklámcég nem várhatja el vásárlóitól, hogy ismerjenek egy darabot, még kevésbé kívánhatja tőlük, hogy két ütem alapján is tudják, hol járnak a műben, és milyen jelentéssel bír az adott részlet.

A reklám általánosít. Rövidsége miatt egy-egy hirdetés képtelen a kivételekre gondolni, egy bizonyos szintnél többretegű lenni. Sztereotípiákkal él, egyrészt mert nincs más választása, másrészt mert a sztereotípiák gyakran viccesek. De ezekről kicsit később...

A reklámpia egy zene-történetétől kitelő, ugyancsak végtelenül általánosító leírása után következzenek hát a várva várt konkrétumok, amelyek – hogy teljes legyen az élmény – mind megtalálhatók a YouTube-on. Az operarészletek reklámokban történő felhasználása négy csoportba osztható. Az elsőben a zene szerves részét, sőt lényegét képzí a

hirdetésnek. A legismertebb operaslágerek átszövegzéséről van szó, amikor a *Tell Vilmos*, a *Carmen*, a *Traviata*, a *Bajazzók*, a *sevil-lai borbély* vagy akár a *Carmina Burana* sorai köszönnek vissza a témához nem kapcsolható, tésztáról, rizspehelyről, csokoládéről szóló tartalommal. Ki ne emlékezne a *Habanerára* mint „univerzális Ajax zsiroló”? A párhuzam olykor olyannyira felületes, hogy amikor a Bertolli az opera=olasz=tészta vonalat szeretné bemutatni, akkor is a francia szerző francia nyelvű, spanyolországi cigányokról szóló operáját választja. Tulajdonképpen ebbe a csoportba sorolhatók a walkőrök lovaglására épülő hirdetések is. Ezekben a kisfilmekben Wagner zenéje az erő és dinamizmus szimbóluma. Hol a Maxell-hangszóróval szemben ülő hölgy haja lobog a viharzó zenétől, hol az autóvezetés-lovaglás párhuzam kiaknázását látjuk. A kategória legkiemelkedőbb, legfrappánsabb példája a Michael J. Fox főszereplésével készült Pepsi-reklám, amelyben Fox akadályoktól hemzsegő, operaházi kólaszerző útját ismerjük meg egy saját szövegű áriakölészen keresztül.

A második csoport reklámjaiban egy poén vagy jellegzetes operai momentum kifigurázásának erejéig jelenik meg az opera mint helyszín vagy műfaj. Az operatörténet legszívszaggatóbb részletei, a *Rigoletto* vagy a *Pillangókisasszony* melódiai állnak ekkor szemben unatkozó férfiakkal és szórakozást nyújtó italokkal; koloratúrszopránok törnek söröspoharakat a pusztá hangjukkal; a rágó ízének hossza kerül párhuzamba az énekes kitartott hangjával; és úgy általában a klasszikus (szomorú) zene áll szemben az életvidám dolgaival. Nem kerülte el a reklámügynökök figyelmét az operai koloratúrák és a

(A QR kódokat az okostelefon kamerája, és applikáció segítségével olvashatja be, majd megtekintheti a cikkben szereplő reklámokat – a szerk.)

kéjhangok hasonlósága sem – e témában az Éj királynője és a Durex koprodukcióját tudom ajánlani. Személyes kedvencem a Loewe TV reklámja, ahol a *Nabucco* szabadságkórusát halljuk, ahogy a készülékben látható énekesek a távirányítóval adott utasítások mentén ideoda mozognak a képernyőn és változtatják hangerejüket.

A harmadik csoport a státuszszimbólum szóval foglalható össze. Minőségi olasz termékek (ruhák, ékszerek, pizza) hirdetik magukat Pavarotti *Nessun dorma*jával, de ide sorolható a Stella Artois *A végzet hatalmával* kötött házassága és a Samsung G-sorozatú hűtőszekrényei elefánttal és Rossini *A tolvaj szarkájának* részletével reklámozó kisfilm is – utóbbi feldolgozására hagyok egy kis időt. A negyedik csoportnál a leglazább a kapcsolódás zene és tartalom között: nincs...

Végül néhány kivételesen jól sikerült példa. A Konzerthaus Dortmund azt találta ki, hogy különböző klasszikus zenéket játszanak a teheneknek, a fejéskor elhangzó művet pedig feltüntetik a Konzertmilch nevű termékük üvegén is. Önök vásárolnának *Bánk bán*-tejet? Az energiatal-gyártó Red Bullnál is nagyot alkottak, amikor egy macskát bemutató reklámban, ahol csak az utolsó képkockákban derül ki, hogy az állat felfalt egy madarat, *A varázsfuvola* egyik Papageno-dallamát tették háttérzenének. Az avatottak tehát már akkor tudnak a madár tragikus sorsáról, mikor a laikusok még csak tanácstalanul vakargatják a fejüket. De jó lenne még több ilyen zenei poénnal találkozni! ○

Ami késik, nem múlik

Szerző: Filip Viktória

A koronavírus miatt máshogy működik a mindennapi élet, megváltoztak a hangsúlyok is. De azokon az életműveken, elért eredményeken, amiket *március 15-e alkalmából kiemeltek*, mindez semmit sem változtat. Addig is, amíg a hivatalos átadó ceremóniára sor kerül, körbekérdeztünk a Kossuth-díjasok között és felelevenítjük a más elismerésben részesültek értékes gondolatait is.

Berczelly István basszbariton kivételesen értékes művészi pályafutásáért, szakmai alázatáért, a magyar operajátszás egyik legnagyobb formátumú, markáns színpadi egyéniségeként részesült Kossuth-díjban. A

Liszt Ferenc-díjas operaénekes, kiváló és érdemes művész, a Magyar

Állami Operaház örökös tagja így nyilatkozott lapunknak: „Lázár

János volt kan-

celláriumiszter gratulációjában

azt írta nekem, hogy ez a leg-

nagyobb kitüntetés, amit mű-

vész kaphat. Töröcsik Mari

korábban pedig azt nyilatkozta,

hogy számára ez az elismerés bizton-

ságot ad. Ha harminc évvel ezelőtt kaptam volna meg, én is így érezném, de

nyolcvankét évesen számomra mást jelent. A művészekben, pláne egy énekesben,

mindig ott az örök kétség, hogy vajon elég az, amit teljesít? A Kossuth-díj számomra egyfajta visszaigazolást jelent arról, hogy hosszú,

ötvenéves pályafutásom alatt, abban a több mint ezer előadásban, amit az Operaház színpadán elénekeltem, jól végeztem a dolgom. Ez a díj megkoronázza az életem. Nagyon örülök neki, mert több lehetőségem nyílik arra, hogy másokat még inkább segíthessek. Jól esett az is, hogy írásban értesítettek, hogy a koronavírus okozta veszélyhelyzetben nem akarják méltatlanul, sebtében átadni magát a Kossuth-kisszobrot. Későbbre halasztják az ünnepélyes ceremóniát, hogy a Parlament gyönyörű tereiben minden művész ott lehessen, és átélhesse ezt a felejthetetlen pillanatot, hogy a lélek is gazdagodhasson.

Szerencsés vagyok, mert a mai napig érkeznek felkérések: tavasszal az egyik kedvenc oratóriumomban, a *János-passió*ban Jézust énekeltem volna, ha nem tör ki a világjárvány. Tanítványaim nincsenek, mert egy friss, még érintetlen hangot gyémánttá csiszolni nagy felelősség, de a már kiforrott technikával rendelkező kollégáknak mindig is szívesen adtam tanácsot. A rendezőkkel azonban óvatos voltam, mert ha öncélúak a megoldásaik, az elronthatja az egész operaelőadást. A nagy zeneszerzők egyébként is úgy alkották meg remekműveiket – gondoljunk csak Mozarthra, Verdire, Wagnerre vagy Puccini *Toscájára* –, hogy a tehetséges művész másként nem is tudja eljátszani, élelni a szerepét, csak jól.”

○ Káel Csaba | Fotó: Csibi Szilvia, Müpa

Káel Csaba Nádasy Kálmán-díjas rendezőt, érdemes művészt reklám- és dokumentumfilmeket, illetve színházi darabokat is magába foglaló, sikeres rendezései, továbbá sokrétű művészeti szervezőtevékenysége elismerése mellett klasszikus és kortárs zeneszerzők operáinak kimagasló színvonalú interpretációiért emelték ki. A Müpa vezérigazgatója szerint „a Kossuth-díj Magyarország művészeti közösségének legnagyobb elismerése: hatalmas megtiszteltetés. Rendkívül szerencsés vagyok, hiszen olyan alkotói folyamatokban vehettem részt, ahol számtalan kivételes tehetségű művésszel, szakemberrel dolgozhattam együtt. Nekik is köszönöm ezt a díjat. A kulturális élet területén több szerepkörben voltam jelen az elmúlt időszakban, ugyanakkor az opera világa, és az operarendezői munka rendkívül közel áll a szívemhez. Hálával tartozom a Magyar Állami Operaháznak, hiszen számtalan alkotásom itt valósult meg, kezdve a 2000-ben bemutatott Haydn *L'infedeltà delusa (Aki hűtlen, pórul jár)* című műtől a legutóbbi, 2019-ben színpadra állított Örkény-műig, Tóth Péter *Tóték* című operájáig, és kipróbálhattam magam az operairodalom legkülönbözőbb korszakaiban a barokktól a kortársig, rendezve a magyar romantika ikonikus szerzőit, Erkelt és Goldmarkot.

Hatalmas öröm, hogy a művek, amelyeket rendezőként jegyzek, hozzájárulhattak a magyar kultúra sikeréhez, és az opera műfajának népszerűsítéséhez New Yorktól Moszkván át Tel Avivig, a *Bánk bán* operafilm fantasztikus művészei pedig millióknak mutatták meg a magyar operajátszás csodáját. A Kossuth-díj egyszerre rang és felelősség, ebben az elismerésben számomra a magyarországi műv-

szeti közösség bizalma jelenik meg, én pedig – ezekben a kihívásokkal teli időkben különösen – szeretném minden erőmmel és tudásommal a magyar kultúrát szolgálni. Kossuth-díjasként megtiszteltetés egy olyan társaság tagjává válni, akik között a tökéletességre törekvés, a magas minőség alapszintű elvárás, és – bár a bennem működő belső irányító mindig ennek mentén működött –, ez mégis mély inspirációt jelent.”

Kolonits Klára szoprán virtuóz énektechnikájával és egyedülálló belcanto-repertoárjával nemzetközi színpadokon is sikereket arat. Az opera mellett a klasszikus és kortárs oratóriumok megszólaltatása terén is kiemelkedőt alkot. A Liszt-díjas művész is egyetért az- zal, hogy a Kossuth-díj

Magyarországon elérhető legmagasabb szakmai elismerés. „Egyfajta, számomra váratlan beérkezettséget jelent, és azt, hogy talán nem volt hiábavaló az, amit eddig tettem – mondta. – Én mindig előre tekintek, és

○ Berczelly István | Fotó: Nagy Attila

○ Kolonits Klára | Fotó: Emmer László

○ Solymosi Zoltán | Forrás: Operaház, Archivuma

ezért fontosnak tartom, hogy az egész szakma érdekében nyilvánulhassak meg. Éppen ezért ezzel a kiemeléssel rendelkezőknek külön felelőssége, hogy jobban megismertessék a közönséggel az operát, az énekművészetet, és elérjék a fiatalabb generációt is. Szeretném, ha minél többen választanák ezt a pályát hivatásul, és ezzel az elismeréssel talán hitelesebben tudok fellépni ennek érdekében is. Vágyott célom, hogy a következő generáció minden, a pályához kellő segítséget és tudást megkapjon, ezért 2018-ban elindítottam a Master Class nevű projektet, amely során aktív pályatársaimat szólítottam meg a legkülönbözőbb műfajokból – többek között Molnár Piroskát, Tompos Kátyát, Bretz Gábort, Karosi Júliát –, hogy meséljenek arról, hogyan küzdöttek meg a legnagyobb nehézségekkel, hogy a tehetség sosem elég, mindig a kitartás és a szorgalom visz tovább. Sajnálatos tapasztalatom, hogy a fiatal énekesek pályaválasztásakor az opera műfaja a legutolsó a sorban, pedig ebben a közegben mindenkire szükség lenne: a nagy tenortól kezdve, az énekkari művészen át a kisebb szerepek megformálóiig. Ez a díj talán közelebb hoz régi álmomhoz is, hogy egy lemez segítségével megrajzoljam Erkel hősnőinek portréját. Az ő életműve különösen közel áll hozzám.

Az egész életem merő szabálytalanság, ezért sem csodálkoztam, amikor a Kossuth-díj át-

dását elsodorták a világesemények, így a karácsonyi időszakhoz hasonlóan számomra ez is egy hosszúra nyúlt, örömteli várakozást jelent. A karantén és a veszélyhelyzet idején, május 31-ig az egyik közösségi oldalra minden nap készítettem egy videót férjemmel, Dinyés Dániellel, amelyben egy dalt vagy áriát adtam elő, és ez a rendszeres feladat remekül karban tartott. Az életmódomon pedig nem sokat változtatott a vesztegzár: eddig is szigorú időbeosztással, sok gyakorlással, tornával, felkészüléssel, szereptanulással teltek a napjaim otthon. Ha elfáradok, kimegyek a kertembe és a rózsatöveimmel foglalatokodom. Számomra a természet jelenti a tökéletes kikapcsolódást.”

Solymosi Zoltán táncművész folytatja a sort. Páratlan karrier az övé. Még nem végzett az Állami Balettintézetben, de már a Holland Nemzeti Balett ösztöndíjasa lehetett, majd amikor megszáradt a tinta a budapesti diplomáján, azonnal csomagolt, és visszatért Amszterdamba. Két évig volt az együttes vezető szólistája, a holland királynő is kiténtette. Ezt követően vendégszólistaként szerepelt a New York-i Metropolitan és Európa számos színpadán. A milánói Scalában egy évet töltött, ahol a világhírű Rudolf Nurejevvel is dolgozott. Közben Budapesten is rendszeresen fellépett, sokat láthattuk Seregi László koreográfiáiban, aki végtelen tehetségű nagy művészként, sokszínű táncosként jellemezte. Hans van Manen, Rudi van Dantzig, Kenneth MacMillan táncműveiben is remekelt. Nem hiába volt három évig első táncosa a világ egyik legrangosabb együttesének, a londoni Royal Ballet-nak. 1996-ban költözött haza és a Táncművészeti Egyetemen kezdett tanítani. Kossuth-díját is világszerte ünnepelt alakításai mellett példamutató szakmai alázattal végzett táncpedagógiai munkája elismeréseként kapta. A Harangozó Gyula-díjas művész mára szögre akasztotta balettcipőit, békésen telnek mindennapjai az ország egyik legszebb szegletében, mert úgy gondolja, mindent eltáncolt, amit eltáncolhatott.

○ Bretz Gábor
Fotó: Emmer László

○ Wiedemann Bernadett

○ Gál Erika
Fotó: Bács Tamás

○ Róser Orsolya Hajnalka

A nemzeti ünnep alkalmat adott más művészek kiemelésére is. Magyarország Érdemes Művésze lett Bretz Gábor basszbariton, Bándi János és Fekete Attila tenor, valamint Wiedemann Bernadett mezzoszoprán. Magyar Ezüst Érdemkereszt polgári tagozat kiténtetésben részesült Róser Orsolya Hajnalka szoprán és Gál Erika mezzoszoprán is, aki korábban így nyilatkozott lapunknak: „én nem gondolkodom kategóriákban, csak szeretnék jó énekeső lenni. Természetesen sokat gyakorolok, hogy szinten tartsam magam és mindig találok felfedeznivalót egy sokszor énekelt darabban.”

Az opera műfajaihoz kapcsolható szakmák képviselői is megérdemlik a kiemlést. Szintén Magyar Ezüst Érdemkereszt polgári tagozat kiténtetésben részesült Vághelyiné Szóka Ágnes, a Magyar Állami Operaház ügyelője és Wellmann Nóra muzeológus, a Magyar Állami Operaház emléktárosa. Ezt a címet érdemelte ki Hajnal Éva, a Magyar Nemzeti Balett korrepetitora is, aki szerint ehhez a különleges hivatáshoz nem elég a kiváló zongoratudás, tisztában kell lenni a koreográfiával is. „A komoly szakmai ismeretek mellett érzék is kell: affinitás a tánchoz és a dallamokon keresztül megvalósuló szolgálathoz”. Legyen tehát a táncművészek vagy az előadások lebonyolításának segítője, értékes anyagok és a kor dokumentumainak megőrzője, az opera- vagy balettirodalom darabjainak magas szintű tolmácsolója vagy épp kiváló rendezője, ez a fajta attitűd az, ami összekapcsolja a kiténtetetteket és kiemelkedő teljesítményüket. ○

○ Fekete Attila
Fotó: Eder Vera

○ Vághelyiné Szóka Ágnes

○ Wellmann Nóra

○ Bándi János
Fotó: Eder Vera

„A lélekemelő pillanatok adnak muníciót”

Szerző: Ménes Márta

Csaknem három évtizede meghatározó tagja az Opera Énekkarának. Szólista képességeinek és kivételes hangterjedelmének is köszönhetően őt választották a *Magyar Állami Operaház Énekkarának Kamaraművészevé*. Tóth G. Zoltánal többek között arról beszélgettünk, mitől jó egy kórus.

Közel harminc év után mi ad még ma is motivációt?

Fontos kiemelni, hogy együttes vagyunk: a különböző operákban, más-más szituációkban egymásra vagyunk utalva, csak a másokra reagálva vagyunk képesek hitelesen életre kelteni a cselekményt, természetesen a zenei szöveggel összhangban. A munka és a szórakozás közben létrejövő, interaktív kapcsolódások közepette születő, lélekemelő pillanatok adnak újra és újra muníciót nekem, és hiszem, hogy kollégáimnak is. Nem utolsó sorban pedig a publikum felzúgó, számunkra éltető tapsa!

A méltatásban azt olvashatjuk, hogy „fegyelmezett művészi hozzáállásával a basszus szólam megkerülhetetlen erőssége”. Mit jelent ez a fegyelmezettség az ön értelmezésében?

Talán azt, hogy mások számára láthatóan, felelősen végzem a dolgomat. A próbák közepette olykor-olykor megengedett picit lazábban viselkedni, de az előadásokon csak maximális odafigyeléssel lehet és kell létezni a színpadon, különben a fentebb említett pillanatok nem biztos, hogy megszületnek. Azok nélkül pedig nem érdemes csinálni.

Hogyan és mikor került az intézménybe?

1992-ben egy operai meghallgatást követően Szalay Miklós, akkori karigazgató vett fel énekkari művész státuszba. Katona Anikó karigazgató kinevezett basszus szólamvezetőnek, amit átengedtem Balás Péter kollégámnak. Azt hiszem, egy meghallgatás után kaptam a „címzetes magánénekes” titulust, ami inkább formális cím, mindenestre eddig több, kisebb szerepet is elénekeltem az Operaházban. Legutóbb Csiki Gábor karigazgató bízott meg ilyen jellegű feladattal, amit – az Énekkar Kamaraművésze díjjal egyetemben – ezúton is köszönök!

Vannak kedvelt művei? Milyen munkák inspirálják?

Személyes kedvenceim közé tartozik a *Don Carlos*, az *Otello*, a *Faust*, a *Carmen*, a *Don Giovanni*, a *Bolygó hollandi* és a *Parsifal*. Inkább

○ Csillagóra Gála – Ókovács Szilveszter, Csiki Gábor, Tóth G. Zoltán | Fotó: Csibi Szilvia

a konzervatívabbnak nevezett előadásokat kedvelem a modern felfogásban születettekkel szemben, ezek közül is azokat, amelyeknél a rendező felkészülten érkezik a próbákra. Azok állnak közel hozzám, amelyek a rendezést tekintve tudatos, határozott gondolati felépítéssel készülnek.

A Magyar Állami Operaház Énekkara a Bachtrack kulturális portál szavazása alapján 2016-ban a világ legjobbja lett. Ön szerint mitől jó egy kórus?

Ha egy hivatásos énekkar szinte mindegyik művésze kiváló, esetleg kiemelkedő hangadottságokkal, zenei tudással, művészi érzékenységgel, az opera iránti alázattal rendelkezik – a mi együttesünket illetően úgy vélem, ezek a kritériumok abszolút helytállóak –, nos, még akkor is sok gyakorlás szükséges. Ahhoz, hogy a maga területén szintén kiváló adottságokkal rendelkező zenei vezető mindezekből ideális hangzást tudjon „összehangolni”, a közös munka elkerülhetetlen. Mindezekre épülve jöhet létre egy olyan produkció, amelynek meghallgatása után a közönség úgy gondolhatja: ezért érdemes volt jegyet váltani! ○

○ Csillagóra Gála | Fotó: Csibi Szilvia

Szobabicikli és zongora

Szerző: Molnár Kinga

A napi szíverősítő szobabiciklis edzés közben Ravelt tanulmányozott, majd hobbijának élve Schubertet és Schumannt zongorázott a *karantén idején* Kovács János karmester, a Magyar Állami Operaház mesterművésze és örökös tagja. A visszatérést egyfajta új esélynek, az élet újrakezdésének gondolja.

Nyáron általában pihenhet, de most a tavasza is hasonló lehetett a kényszerzünet miatt. Miben volt más az idei március, április, május, mint a korábbiak?

Semmilyen korábbihoz nem hasonlított, mert ezek a hónapok nekem mindig a sok tenni- és tanulnivalóról szólnak. Most a sok-sok próba és a koncertek a koronavírus miatti veszélyhelyzetben elmaradtak.

Amikor kiderült, hogy bezárnak a színházak és az előadótermek, volt valamilyen forgatókönyve arra, hogy mit fog tenni az elszigeteltség időszakában?

Nem volt, menet közben alakult ki. Idén már ötödik évfordulója annak, hogy a feleségem, Sudlik Mária, az Opera egyik legkiválóbb énekesnője elment, és magam maradtam, mint az ujjam. Munka közben ez nem okoz sok gondot, nem érzem magam magányosnak,

hiszen zenekari, vagy együttes próba közben körül vagyok véve kedves kollégákkal. A karantén idején két feladatomból lett: az egyik valódi kötelesség, a másik hobbi. Az előbbi a rendszeres szobabiciklizés, amit Ofner Péter, kiváló kardiológus főorvos barátom javasolt a kardiológiai problémáimra három és fél évvel ezelőtt. Addig semmiféle testedzést nem végeztem, sőt, nem is tudok biciklizni. Ő parancsolt rám, hogy ez a legbeváltabb módszer a szív megdolgoztatására és karbantartására. Czigner Laci, az Opera gondnoka kottatartót szerelt a szobakerékpáromra, így a napi hetvenöt perces edzés során, heteken keresztül jól tudtam haladni Ravel *Daphnis és Chloé* című balettjével. Amikor úri kedvem úgy tartotta, akkor pedig a hobbimnak, a dilettáns zongorázásnak hódoltam. Mivel operai pályámat

Fotó: Csibi Szilvia

és napról napra fejlődöm. A szomszédaimat megkímélem a próbálkozásaimtól, mert elektromos zongorán gyakorolok fülhallgatóval, így ők nem szenvednek.

Nem érzi megalkuvásnak, hogy elektromos hangszere van?

Nem, mert az a választásom, hogy játszom, vagy sem. Ha rendes zongorám lenne, akkor nem tehetném, mert zavarnám vele a lakókat, de a profik persze nyögnének az elektromos verziótól. Nálam egyébként éppen fordított a helyzet, az operai billentyűsökhöz is szívesen leülök a próbákra, de ha egy Steinway van alkalmam játszani, akkor hallom, hogy az összes hibámat kihozza. A hangszeremet még a feleségem életében vettem, ez egy jobbfejta darab, ami billentésben hasonlít a zongoráéhoz. Gyakran használtam eddig is, mert az operák zongorakivonatát mindig megtanulom, hogy lelkiismeret-furdalás nélkül tudjak próbálni. Ha pedig egy versenymű szölistájával lépek a koncertpódiumra, akkor is két-három próba megelőzi a fellépést.

Más interjúkban is említette, hogy nagyon fontos önnek a kollégákkal közös munka. A karanténban tartotta velük a kapcsolatot?

Neten is és telefonon is sokat beszélünk. Én egyébként állítólag átestem a koronavírus-fertőzésen, a gyorsteszt ezt mutatta ki, de már negatív volt a leletem. Mégis, azután is betartottam az előírásokat, és csak heti egyszer mentem el a lakásomból, a Pasaréti útról gyalog a Budagyöngyébe bevásárolni. Eddig is magányos életet éltem, technikailag nem jelentett sok újdonságot az elszigeteltség, és a kényszerű mozgással, a biciklizéssel, meg a hobbimmal, a zongorázással jól elvoltam ezekben a hetekben.

Pályája során volt-e hasonlóan csendes időszaka?

Nem igazán. Ha nagyon fontos feladataim voltak, akkor mindig szakítottam rá időt, és sokat, nagy koncentrációval tanultam.

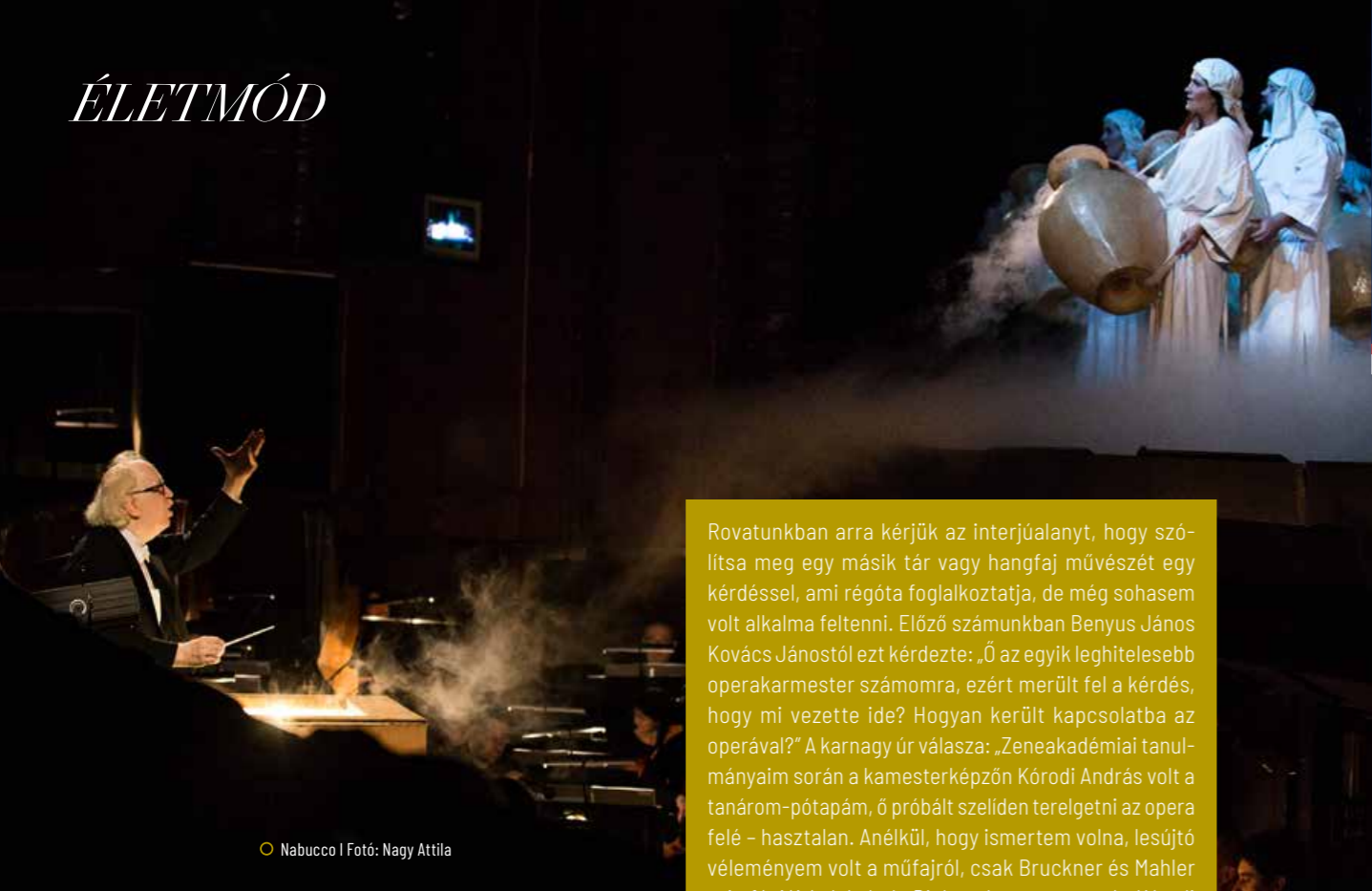
korrepetitorként kezdtem, és a konziban komolyan játszottam ezen a hangszereken, ezért nem új számomra ez a zeneszerszám.

Milyen műveket vett elő?

Gyakorlatilag az összes Schubert-zongoradarabot végigjátszottam, aztán Schumannnal gyötörtem magam, mert ez egy fokkal nehezebb. Kezdetben lassabb tempót próbáltam venni, de így is nagy élvezetet jelentett.

Mi történik akkor, ha a fülében más-képp hallja a darabot, mint ahogy az megszólal? Csügged, vagy kitartóan próbálkozik?

Nem kedvetlenedek el, mert mániákus eszeveszett vagyok és inkább hússzor is elpötyögöm lassan, káromkodva, szitkozódva,

○ Nabucco | Fotó: Nagy Attila

Hasonlóan karanténszerű periódust talán csak a hetvenes évek végén éltem meg, amikor alkalmam nyílt Bayreuth-ban a Wagner-fesztiválon zenei asszisztensként részt venni. Előtte éjt nappallá téve Wagnert és a műveit tanulmányoztam.

Tanult-e magáról valami újat a karantén ideje alatt?

Nem volt ilyen, mert a hatvankilenc évem során teljesen kiismertem magam, a lesújtó véleményemet pedig megtanultam elviselni.

Egy ilyen hosszú kényszerpihenő után milyen visszatérésben reménykedik?

Az agyamban és a lelkemben tudom, hogy kivételezett módon élek, egyedül vagyok, anyagi biztonságban, míg rengeteg honfitársamnak rendkívül nehéz időszak ez, mert családostól munka nélkül maradt. Próbálok segíteni, ahogy tudok, és felfogni a felfoghatatlant, hogy mi lesz akkor, ha már kifelé lábalunk ebből a helyzetből. Van viszont egy

Rovatunkban arra kérjük az interjúalanyt, hogy szólítsa meg egy másik tár vagy hangfaj művészt egy kérdéssel, ami régóta foglalkoztatja, de még sohasem volt alkalma feltenni. Előző számunkban Benyus János Kovács Jánostól ezt kérdezte: „Ő az egyik leghitelesebb operakarmester számomra, ezért merült fel a kérdés, hogy mi vezette ide? Hogyan került kapcsolatba az operával?” A karnagy úr válasza: „Zeneakadémiai tanulmányaim során a kamesterképzőn Kórodi András volt a tanárom-pótapám, ő próbált szelíden terelgetni az opera felé – hasztalan. Anélkül, hogy ismertem volna, lesújtó véleményem volt a műfajról, csak Bruckner és Mahler szimfóniái érdekelték. Diplomakoncertem után Kórodi a fülemnél fogva bevitt az Operaházba korrepetitornak, ahol munka közben teljesen elvarázsolódtam, ehhez jött még az első év végén párocskám, Sudlik Mária, aki ösztönös színpadi zsenialitásával megadta a végső lökést: így kezdődött az örök szerelem.” Kovács János Liszt- és Kossuth-díjas, neves dirigens pedig Tóth Sámuel, fiatal vezető korrepetitor-karmestertől szeretné megtudni a következőket: „Miután én is korrepetitorként kezdtem a pályámat, kíváncsi volnék, hogyan viszonyul ehhez a munkához, és mennyire tartja fontosnak az énekesekkel való együtt tanulást a karmesteri szakma szempontjából.” A választ az *Opera Magazin* következő számában, az *Életmód* rovatban olvashatják.

pozitív reményem: olvasmányélményeim alapján a háborúk után olyan emberek is egymás nyakába borultak, akik ki nem állhatták egymást. Abban reménykedem, hogy ezek után a nehéz hónapok után is így fog történni, és nagy boldogság lesz újra látni az összes kollégát. Személyesen találkozni és közösen dolgozni olyan lesz, mintha újraindulna az életünk, mintha új esélyt kapnánk a jövőhöz. ○

2020 / 2021 ÉVAD NEMZETI

Móricz Zsigmond

FORRÓ MEZŐK

Rendező: **Berettyán Nándor**

Márai Sándor

A KASSAI POLGÁROK

Rendező: **Szabó K. István**

Szabó Magda

AZ AJTÓ

Rendező: **Eirik Stubo**

A LIBERALIZMUS DISZKRÉT BÁJA

Rendező: **Vidnyánszky Attila**

Szilágyi Andor

LEÁNDER ÉS LENSZIROM

Rendező: **Márkó Eszter**

William Shakespeare

RÓMEÓ ÉS JÚLIA

Rendező: **Vidnyánszky Attila**

Anton Pavlovics Csehov

IVANOV

Rendező: **Szász János**

Mihail Bulgakov

A MESTER ÉS MARGARITA

Rendező: **Aleksandar Popovski**

Hubay Miklós

ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM

Rendező: **Rátóti Zoltán**

Várjuk Önöket a következő évadban is!

Él és virul az Opera brandje – Kérdések és válaszok az operajátszásról

Szerző: Várhegyi András

Az *Opera Magazin* sorozatában zenei szakembereket faggatunk a műfaj népszerűsítéséről, egyéni élményekről, és arról, szerintük hogyan érdemes operát játszani. A legújabb részben *Merényi Péter* és *Péter Zoltán* zenekritikusok mondták el véleményüket.

○ Lammermoori Lucia - Kolonits Klára, Kovács István | Fotó: Berecz Valter

Az elmúlt egy-két évre visszatekintve, mely előadások gyakorolták a legnagyobb hatást önökre?

Péter Zoltán: Ha az Opera produkciónak nézünk, akkor számomra a *Lammermoori Lucia* szériái voltak a legemlékezetesebbek az elmúlt évadokban. Egyrészt Kolonits Klára évről évre összetettebb – érzelmileg egyre finomabban árnyalt, zeneileg pedig letisztultó – Lucia-alakítása ragadott magával, másrészt Szabó Máté – egyszerű megoldásokat használó, mégis jól sikerült – rendezésének hatásossága varázsolta el. Először egy kicsit idegenkedtem a látványtól, de minél többször láttam, annál jobban megszerettem az

előadást. Szintén Kolonits Klárához köthető a másik nagy élményem: a 2018-as, szerencsés csillagzat alatt született *Norma*, amely Szabó Sipos Máté remek zenei vezetésével eredményezett megrendítően szép előadást.

Merényi Péter: Ha szabad a Magyar Állami Operaházon kívüli, mégis magyarországi példát említenem, akkor Bernstein *Trouble in Tahiti* (*Zürzavar Tahitin*) című művét hoznám föl példaként. Ezt a darabot 2018 őszén láthattuk a CAFe Budapest Kortárs Művészeti Fesztiválon. Annyiban kapcsolódik az említett produkció az Operához, hogy az intézmény művészeti igazgatója, Almási-Tóth András jegyezte a remek rendezést.

Mit gondolnak, hogyan változhat a játsszási hagyomány az opera esetében, rugalmas művészeti ágról beszélünk, vagy erősebb a tradíció tisztelete, mint más műfajok esetében?

MP: Amennyiben a „rendezői színház”, valamint a „hagyományos előadás” közötti vitáról szeretne beszélni, saját tapasztalatom szerint – felidézve az elmúlt tizenöt év családi beszélgetéseit, sajtódiskurzusait – egy érzelmileg erősen befolyásolt, ideologikus, már-már pártpolitikai színezetű vitáról van itt szó. A konzervatívok a hagyományos előadásokat szeretik, a progresszívek pedig a rendezői színházat, ahol felforgatják a szűzsét, megfogalmazznak valamilyen jelenkori társadalmi-politikai üzenetet, és nyíltabban ábrázolnak bizonyos témákat (például a szexualitást, agressziót). Én ebben a „kulturharcban” nőttem föl. Az operajátszás a jelenkorban – ahogyan a múltban is – sokszínű és ellentmondásos gyakorlatok szerint működik, szerintem estéről estére változhat a tradíció és a rugalmasság aránya – házon belül is.

PZ: Az operaelőadások mindig is látványos show-műsorok voltak, és e tekintetben a tradíciók nagyrészt megmaradtak, mert a látvány még az olyan rendezőknél is fontos, mint Kovalik Balázs, aki mindig igyekszik új kontextusba helyezni a klasszikusokat, ugyanakkor nem nélkülözi a nagy, látványos díszleteket. De említhetném példának Anger Ferenc vagy éppen Zsótér Sándor operarendezéseit is. A legújabb rendezői törekvések ugyanakkor megszabadították az operát a historizmustól és a realizmustól, ezzel pont a műfaj rugalmasságát bizonyítva. Nem feltétlenül szükséges korhű jelmezekben és díszletekkel előadni a *Toscát* vagy a *Rigolettót*. A legújabb operarendezői törekvések tehát igyekeznek „haladni a korral”, ugyanakkor teljesen nem tudnak elszakadni a tradícióktól sem.

Gyakran visszatérő kérdés, hogyan lehetne új nézőket bevinni az Operába. Önök szerint milyen megoldások segíthetnék ezt a folyamatot, mennyit és mit tehet ezért ténylegesen az intézmény vezetése?

PZ: Nagyon jónak találok e tekintetben az Opera azon kezdeményezéseit, amikor kimegy, képviselteti magát olyan rendezvényeken, mint a Sziget Fesztivál, mert fontos, hogy az emberek lássák: az opera nem feltétlenül egy

○ Fidelio - Várad Zita, Szabóki Tünde | Fotó: Eder Vera

arisztokratikus műfaj, és aki nyitott a színház és a zeneművészet felé, az megtalálhatja az operairodalomban a számára tetsző darabokat. Ezek a kampányok, valamint a médiában való fokozottabb jelenlét sokat segíthet.

MP: Gyakran és sokfelé lehet hallani, hogy az operaházak és a hangversenytermek kö-

Operasziget - Zavaros Eszter, Keszei Bori, Hábetler András, Balczó Péter, Röser Orsolya Hajnalka és az Opera Zenekara | Foto: Nagy Attila

zönsége „előregszik”, előbb-utóbb a dinoszauruszok sorsára jut. A társadalmi gyakorlat azonban inkább azt mutatja, hogy évtizedről évtizedre újratermelődik az az ötvenéves, hatvanéves korosztály, aki megveszi a jegyek jelentős részét. Ugyanakkor fontos fönntartani egyfajta fiatalos marketingkommunikációt – ezt szolgálják az utcai plakátok, az online jelenlét –, hogy széles rétegek lássák: él és virul az Opera brandje.

Külföldi összehasonlításban milyen tendenciák figyelhetők meg, hogyan képesek megszólítani a ma nézőit a világ operaházai?

MP: Most, a közösségi távolságtartás idején megélesem szerint végképp felértékelődött a streaming és a közösségi média szerepe a kultúrák közvetítésében. Bár már hosszú évekkel ezelőtt, tizenhárom évben, 2008 őszén is láttam élő operaközve-

títéseket, az akkor 125 éves Metropolitan Operából sugározták az előadásokat. A koncertpedagógia, a közönségszervezés szintén fontos pillérként erősítheti az operaházak PR-stratégiáját. Természetesen ez a befektetés lehet, hogy csak évtizedek alatt térül meg. Ugyanakkor az élmény révén a társadalmi tudatban és közbeszédben tartja az intézményt.

PZ: Szerintem a világhíres dalszínházak vonzereje megmaradt, ahogy a nagy fesztiválok esetében sincs tudomásom róla, hogy évről-évre apadó számú közönség előtt kellene játszaniuk. Ezenkívül ma már a konzervatívabb játszóhelyek is utat engedtek a modern színházi törekvéseknek, fontos lett számukra, hogy az opera nemcsak zene, hanem színház is, s ezért lépést kell tartani a színházi trendekkel, ki kell szolgálni a közönség változó igényeit. Rég elfeledett darabok feltámasztása, klasszikusok új köntös-

be öltöztetése, a fiatalabb korosztályokat megcélzó előadások – ahogy észrevettem elsősorban ezzel igyekeznek szélesebb rétegeket megszólítani a dalszínházak, és sokszor sikerrel is járnak. Úgy gondolom, hogy nincs csodaszer, de a változó világhoz való alkalmazkodás fontos.

Nagy várakozás övezi az Eiffel Műhelyház megnyitását, ahol a tervek szerint a fiatal alkotók kapnának teret, és különleges, modern, kortárs alkotásokat láthat majd a közönség. Egy új színházépület átadása mindig nagy ünnep. Önök mit várnak ettől a beruházástól?

PZ: Elsősorban azt, hogy a kisebb érdeklődésre számot tartó előadásokat is nagyobb szériában, több ideig élvezhetjük. Ha egy Eötvös-opera mondjuk nemcsak egy évad erejéig, hanem esetleg két-három évig műsoron maradna, akkor már elégedett lennék a Műhelyház megnyitásával, de akár Britten- vagy barokk darabok, esetleg ritkán játszott romantikus operák hosszabb ideig történő műsoron tartásának is örülnék.

MP: Szinte minden nap elmegyek az Eiffel Műhelyház elé, ha villamosra szállok. Már várom a végleges megnyitót; úgy gondolom, jelenleg hiányzik egy ilyen kamarajátszóhely a budapesti operavilágból. ○

JÁTÉK

Folytatódik az Opera Magazin nyereményjátéka. A megfejtéseket 2020. július 15-ig várjuk a jatek@opera.hu e-mail címre. Az alábbi kérdések mindegyikére helyesen válaszolóik között 5 db páros belépőt sorsolunk ki a 2020/21-es évad valamelyik előadására. A nyerteseket e-mailben értesítjük, a névsort és a megfejtéseket a következő lapszámban olvashatják.

1. **Melyik operát tekintí igazí kiugrásának** Boncsér Gergely, a 2019/20-as évad Kamaraénekesé?
2. **Milyen különleges eszközzel van felszerelve** Kovács János karmester szobabiciklijé?
3. **Mivel itta** felforralt borát Erik Satie zeneszerző?
4. **Mely kortárs magyar zeneszerző** mely operájában alkalmazta a zenekar „sztereó” megosztását?
5. **Melyik kezdeményezést segítette a karantén idején** az Opera Nemzeti dalaink című programja?

Előző számunk megfejtései: 1. Hunyadi Mátyás; 2. titán; 3. Jean-Baptiste Lully; 4. tizedik; 5. hársfa
A tavaszi lap nyertesei: Csordás Csilla, Kozmáné Pocsai Zsófia, Pocsai Andrea, Ruzsás Sándor, Szilágyiné Gasztonyi Eszter
A részletes Játékszabályzat a www.opera.hu/tajekoztatok oldalon olvasható.

© Kocsár Balázs és az Ópera Zenekara | Fotó: Rákossy Péter

Muzikális evolúció

Szerző: László Ferenc

Merészen újító zenikre és tisztességesen megfizetett muzikusokra, ötletes feltalálókra és fokozott ambíciójú karmesterekre, bőkezű arisztokratákra és koncertlátogató polgárságra egyaránt szükség volt a *modern szimfonikus nagyzenekar* létrejöttéhez.

Növekedés, fejlődés és differenciálódás – ezek az alapfogalmak az élettani egyed- és törzsfajlás világában valósággal megkerülhetetlenek, ám korántsem csupán ott azok. Arra a hosszú évszázadokon átívelő folyamatra is tökéletesen ráillenek ugyanis, amelynek eredménye ma minden hangverseny- és operalátogató számára magától értetődőnek tetszik: a szimfonikus zenekarra és annak kialakulására. Mert hiszen a kulturális jelenségeknek is lehet evolúciója, különösen akkor, ha a fejlődés (látszólagos) végpontján olyan összetett feladatokat ellátó, magas fokon specializált intézményt találunk, amelynek sem a rendeltetését, sem az eszközeit nem ismerhették, sőt többnyire még csak nem is sejtették az előtörténet úttörői.

vonóscsoport – úgy is mint a majdani szimfonikus zenekar alapsejtje. Ehhez társultak azután a fúvós szolamok: a fuvola-, oboa-, klarinét- és kürtpárok (például és kiválólag a korszak csodált zenekari fellegvárában, Mannheimben). A trombiták és az ütődobok jelentős részben Haydn révén csatlakozhattak a formálódó nagyzenekarhoz, amely létszámában persze még ekkor, de Beethoven idejében is legfeljebb a fele volt egy mai szimfonikus együttesnek.

Haydn neve máskülönben is helyet követel e hasábokon, hiszen ő már nagyban kísérletezhetett a hangzással: hála az állandó zeneszeinek, meg a bérüket évszámra rendszerben kifizető Esterházy hercegeknek. Mondjuk, szembe ültette egymással a két hegedűszólamot, ellenhangzást teremtve e megoldással. Más kortársai és utódai azután ugyancsak új ötletekkel álltak elő, miközben a zenekar csak egyre nőtt: némi leegyszerűsítéssel a 18. században fafúvósokkal, az 1800-as években rezesekkel, a múlt században pedig ütős hangszerekkel bővülve. Berlioz már a zenekar és éppígy a kórus terén is százakban (valamint rafinált külső hangeffektusokban) gondolkodott, az ugyancsak közismerten nagyratoló és gigantomán Wagner pedig a szaxofont is feltaláló Adolphe Sax jóvoltából még egy új instrumentummal, a Wagner-tubával is megnövelte zenedrámáinak hangszeres együttesét.

De ha már az élettani törzsfajláséhoz hasonlítottuk a szimfonikus zenekar alakulástörténetét, hát említsünk meg egy-kettőt az „evolúciós zsákutcák” közül is. Merthogy néhány hangszernek csupán időlegesen vagy épp alkalmi jelleggel jutott szerep a mind több kottapultot igénylő és mind jobban felértékelődő formációban. Így vesztette el helyét például a tölcseres fúvókájú szerpent, míg a különleges hanghatások keltésére alkalmas elektronikus instrumentum, az ondes

Márpedig a nagyzenekarral is éppen ez a helyzet: a reneszánsz kor hangszeres muzikusai ugyanis elképzelni sem tudták volna egy ilyen formáció célját és létezését. Nem mintha ők alkalmilag nem álltak volna össze időről-időre egymással, udvari ünnepeken játszva vagy intermédiumokban csoportosan közreműködve. Ám az alapértelmezett működési formát a változó összetételű, kisebb együttesek jelentették számukra. A barokk érában azután egyrészt nagy lendületet vett a hangszerek fejlődése, másrészt a fejedelmi és főnemesi udvarokban, meg zenei életükre büszke városokban egyaránt létrejöttek immár állandóbb összetételű együttesek.

Ilyesformán a 18. században megindulhatott a merész kísérletezés és vele egyszersmind a zenekar növekedésének folyamata. Vagyis a század végére sok helyütt meghonosodott a karszerűen összeállított, illetve összeültetett

Martenot leginkább csak Olivier Messiaen és néhány gall kortársa szívügye maradt – igaz, pár éve Thomas Adès újra felfedezte a benne rejlő lehetőségeket.

A múlt századelőre a nagyzenekar létszáma száz fölé gyarapodott, létezése pedig egy-egy közösség számára valóságos társadalmi státuszszimbólummá vált. Szerepe és súlya olyannyira megnőtt, hogy immár maga vált a zenei élet formálójává: úgy is mint a korábbi, eredetileg más formátumban megszólaltatott művek kánonteremtő előadója, és úgy is mint a zeneszerzői fantázia megtermékenyítője. Mindezen fejleményekben persze túlbecsülhetetlen jelentőségű szerep jutott a szimfonikus zenekar élére álló karmesternek, a huszadik századi zenei élet uralkodójának, aki hangszeres játékkal ugyan nem járul hozzá az együttes összteljesítményéhez, fontossága mégis vitán felül áll. Így hát a zenekari hangzással való kísérletezés is többnyire az ő kiváltságuk lett: életre hívva, mondjuk, a Stokowski-soundot, no és természetesen a legkülönbözőbb ültetési ötletekkel próbát téve.

Wagner, Mahler meg Richard Strauss, majd a *Gurre-dalok* Schönbergje és a *Turangalila-*

szimfónia Messiaenja, úgy tűnik, egyfajta növekedési végponthoz értek el a zenekari tömeghatással. Mindez az operában többféle kihívást is teremtett, hiszen a zenekar egyrészt már nem is minden esetben fér el egyik-másik 19. századi operaház árkában, másrészt a létszám megnövekedése a hangerő fokozódásával is együtt járt. „Halkan játsszák a zenémet, úgyis elég hangosra komponáltam” – adta fel a leckét Strauss az *Elektra* ősbemutatója előtt a drezdai Semperoper zenekarának – és ez a frappáns megfogalmazás korántsem csupán erre az operára vagy éppen csakis erre az életműre igaz.

Tehát a nagyzenekarral váltig kísérletezni kell, különösen operai közegben. Például úgy, ahogyan azt Eötvös Péter teszi: egyszerre szigorúan esztétikai és színházismerően praktikus szempontokat érvényesítve. *Senza sangue* című egyfelvonásos operájában így kerültek az ülésrendben előre a fúvósok, *A szerelemről és más démonokról* budapesti bemutatóján pedig ezért csodálkozhattunk rá a zenekart megfelelő, kettéosztó „sztereó” megoldásra, a szólóhangszerek térbeli válaszoltságának akusztikai élményére. ◉

◉ Az Opera Zenekara | Fotó: Berecz Valter

ORIGO KULTÚRA

SZÓRAKOZÁSRA AJÁNLIJUK

A „mackónadrág magánya” rossz megoldás

Szerző: Ménes Márta

A denevér - Horti Lilla, Patáki Dániel | Fotó: Berecz Váler

A koronavírus okozta veszélyhelyzet idején felnagyítódott az online tér és az abban elhangzó vélemények jelentősége. De milyen a véleménynyilvánítás kultúrája itthon, és kik azok a „kanapéhuszárok”? Schiffer Miklós stílustanácsadót kérdeztük, aki arra is tett ajánlást, *szmokingban vagy pizsamában* nézzük-e az online közvetítéseket.

A rendkívüli helyzetben megnőtt a digitális világ jelentősége, talán sosem volt olyan kiemelt szerepe, mint most. Az online térben történő véleménynyilvánításnak is megvan a kultúrája. Ön szerint Magyarországon mi mondható el erről, hogyan kommentelünk mi, magyarok?

Sajnos a hozzászólások egy része színvonal alatti. Pár hónapja olvastam egy ide vonatkozó, nagyon találó kifejezést: „kanapéhuszárok” azok, akik az online tér

távolságának biztonsága mögé bújva a nagy megmondót játsszák, gyakran hamis, felismerhetetlen vagy tárgyakat tartalmazó profilképpel. Legyen szó a helyesírásról, a szóhasználatról, a véleményalkotás módjáról. Az ember bizonyos szint felett valóban nem mehet bizonyos szint alá, ezért én a saját profilomon megjelenő trágárkodást, kirekesztést, ocsmány, másokat lekezelő hangvételt minden hezitálás nélkül törölöm, az illetőt pedig letiltom, kitiltom, és jó messze elkerülöm.

Milyen „szabályokat” kell szem előtt tartanunk, hogy az internetes kommunikáció ne egymás cukkolásáról szóljon, hanem értékes beszélgetések, viták platformja legyen?

Ehhez nem kell sok, csak intelligencia, tolerancia és egymás véleményének a tisztelete.

Hogyan fogalmazhatjuk meg negatív véleményünket anélkül, hogy megbántanánk a másikat?

Természetesen kifejthetjük az ellentétes nézetünket, de ezt mindig kellő körültekintéssel, és a szavak finom használatával kell tenni. Egy ilyen bekezdés például: „megértem, amit ír, de véleményem szerint sokat segíthet a kommunikációban...” Sajnos nagyon gyorsan elszabadulnak az indulatok, a feszültségek, ha az embereknek különböző a meggyőződésük. A vitakultúránknak még lenne hova fejlődni.

Hogyan reagáljunk jó stílusban a minket ért esetleges sérelmekre?

Ha mindezt egy másik embertől szenvedjük el, kulturáltan adjuk a tudomására, hogy részéről sérelem ért minket, és ösztönözzük arra, hogy ezt magyarázza meg, és tegye jóvá. Nem vagyok a hosszas viták híve, ha nem sikerül megnyugtató megoldást találni, érdemes a dolgot hagyni, csak magunknak ártunk, ha mások miatt bosszankodunk.

A kultúra is az online térbe költözött – jobb híján élő közvetítésekkel kell beérnünk, legyen az opera, színház, vagy koncert. Mit gondol, érdemes megadni a módját ezeknek az estéknek? Szmokingban vagy pizsamában ülünk a laptop elé?

Én a hálórúhát minden esetben rossz megoldásnak tartom, de természetesen arra sem gondolok, hogy szmokingban kellene a képernyő előtt helyet foglalni. Hiszem azt, hogy a „mackónadrág magánya” rossz megoldás, ha otthon is kell lennünk, adjuk magunkra!

A kényszeredett helyzethez a kulturális intézményeknek is alkalmazkodniuk kellett, habár sokuk mégsem gondolkodik streamelésben mondván, épp a színházi vagy operaelőadás varázsa vész el az online közvetítések alkalmával. Ön melyik tábort erősíti?

Szeretem az online közvetítéseket, de természetesen az élő előadás varázsa nagyobb. Ebben a helyzetben viszont online olyan szintet élvezhetünk, ami élőben ritkán adatik meg.

A karantén komolyan próbára tette az ember lelki teherbíró-képességét. Ez egyéneként változó, valaki rugalmasabb, jobban alkalmazkodott az új helyzetekhez, valaki kevésbé. Ön szerint hogyan lehet feldobni az elszigeteltségben töltött időt?

Bevallom, én ezt a karantén problémát nem éltem meg drámaian, nem akkora tragédia az, hogy otthon kell maradni. Száz éve a frontra hívták a férfiakat, ma a feladat sokkal könnyebb. Szerintem arra kell törekedni, hogy úgy éljünk, ahogy ezt korábban is tettük. Én most könyvet írok, ezért nekem ez a „kényszer” most jókor jött.

Munkával vagy hivatalos ügyekkel kapcsolatos videokonferenciák alkalmával mire érdemes figyelni öltözködés és viselkedés terén?

A videós bejelentkezés – akkor is, ha épp

A denevér - Vida Péter és az Opera Énekkara | Fotó: Tomas Opitz

karantén idejére esik – nem ment fel minket a kulturált megjelenés alól. Az ilyen kommunikációs felületeken is figyelniünk kell a ruházatunkra, frizuránkra, de leginkább a környezetre, ami szintén látszik a közvetített képben. Döbbenet látok közéleti személyiségeket, szakembereket és másokat is bejelentkezni olyan háttér előtt vagy ellenfényes helyzetekben, ahol a zavaró jelenségek elvonják a figyelmet. Gondolok itt a rendetlen háttérre, a mélyre elhelyezett kamerákra, amelyek „tokaállása” senkinek nem tesz jót. A kamerát szemmagasságba, vagy a fölé kell állítani, ezt elérhetjük úgy, ha egy-két vastkosabb könyvet teszünk a gép alá. Azok a gesztusaink, amelyek rendes körülmények között nem zavaróak, ilyen esetben furcsán hatnak, érdemes ezért a gyakori, hadonászó kézmozdulatokat, vagy az arc babrálását kicsit visszafogni.

A családi, baráti videohívásokat lazábban kezeljük. Hol húzódik az udvariaság és udvariatlanság közötti határ ebben az esetben?

A családi helyzetek természetesen merőben mások, a privát bejelentkezéseknél szerintem sokkal inkább elengedhetjük

magunkat, ilyenkor szigorúan egymás közt vagyunk.

A nagy olasz divatcégek is átálltak maszkok és orvosi védőeszközök előállítására. Elképzelhető, hogy a járvány elleni védekezés hosszú időszakában kialakul egyfajta maszk-divat?

A divatcégek reakcióját csak üdvözölni lehet, ebben a válságban nagyon helyesen cselekednek. A nagy márkák közül Giorgio Armani volt az első, aki már a februári milánói divathétén zárt ajtók mögött mutatta be a kollekcióját, és a gyártásból is derekasan kiveszi a részét. Az olaszok még viccelődtek is vele, hogy bármekkora lehet a baj, a védőruhákat és a maszkokat Armani, a lélegeztetőgépeket a Ferrari, a fertőtlenítőket pedig a Bvlgari gyártja. A maszkok orvosi és védelmi célra készülnek, ezért messze elkerülik a divatot vagy a védjegy feltüntetését, de elképzelhető, hogy tartós vészhelyzet esetén itt is megjelennek majd a nagy vállalatok egyes ruházati stílusokhoz tervezett, színes, mintás és márkázott maszkjai. Ma is látni kis cégektől ilyen megoldásokat, de ezeket ma még nem nevezhetjük trendnek, inkább csak jelenségnek. ○

○ A cigánybáró - László Boldizsár, Zavaros Eszter, Hábetler András, Szerekován János, Kriszta Kinga, Gábor Géza, Balatoní Éva és az Opera Énekkara
Fotó: Rákossy Péter

EGY FELEJTHETETLEN UTAZÁS

Szerb Antal **UTAS** és **HOLDVILÁG**
című klasszikusával

Az új díszkiadás most
599 Ft-ért
lehet az öné **7000 Ft**
feletti vásárlás esetén,
az online hallgatható
hangoskönyv-
változattal együtt.

Keresse nyári díszkötetünket 2020. június 8-tól a készlet erejéig. Részletes tájékoztatás:
libri.hu/szerbantal

Libri
Könyvesboltok

„Bedobtak a mély vízbe”

Szerző: Szentgyörgyi Rita

© Vágó Gábor | Fotó: Máth Szilvi

Vágó Gábor januártól tölti be a Magyar Állami Operaház *műszaki igazgatói* tisztségét. A korábban multiknál és a Fővárosi Önkormányzat moziüzemeltető cégénél komoly tapasztalatokat szerzett szakemberrel céljairól és elért eredményeiről beszélgettünk.

Egész pontosan milyen szakmai előzmények után nyerte el a megbízatást az Opera műszaki vezetésére?

1994-ben végeztem Szegeden élelmiszeripari gépészmérnök szakon. Pályafutásomat a Mars kisállateledelt gyártó cégénél, Csongrád-Bokrososon kezdtem, ahol először műszakvezető voltam, majd termelési igazgatóként dolgoztam. 1996-ban költöztem Budapestre. Egy rövid ideig a chipsgyártással

foglalkozó PepsiCo Snacks logisztikai vezetőjeként ténykedtem, majd tizenhárom évet a McDonald's logisztikai cégénél töltöttem először ellátóbázis-vezetőként, majd üzemeltetési igazgatói munkakörben. Ezt követően a Budapest Film Zrt. üzemeltetési és műszaki vezetőjeként dolgoztam nyolc évig. Emellett különféle projektmunkákban is részt vettem, például 2011-ben a Sziget Fesztivál egyik építőcégének műszaki vezetőjeként.

Milyen módon kötődik az opera műfajához?

A színpad világa kamaszkorom óta az életem része, és most az operán a sor, hogy még jobban megismerjem. Amióta bepillantatok a kulisszák mögé, még jobban érdekel a színház, amit gyönyörű és izgalmas univerzumnak látok. Amatőr szinten foglalkozom zenéléssel, fénytechnikával és hangosítással, így a

hang- és fénytár munkáját már valamelyest ismerem. Úgy gondolom, ez is közrejátszott abban, hogy engem választottak a posztra, a már megszerzett műszaki és épületüzemeltetési tapasztalataim mellett.

Milyen új kihívásoknak néz elébe?

2019-ben egy humáncsapat-vezető-cég kerestett meg az operaházi lehetőséggel. Abból a szempontból nem volt újdonság számomra, hogy eddig is ezen a vonalon dolgoztam, csak a cégek profiljában és nagyságrendjében volt különbség. Korábban több nagy projektet is végigvittem Európa-szerte, a McDonald'snál például raktár bővítéseket, raktárberuházásokat, továbbá szoftverfejlesztési-tanácsadóként is közreműködtem több külföldi országban. Az Operához egy nagyon speciális időszakban kerültem, úgy is fogalmazhatnék, hogy bedobtak a mély vízbe. Jelenleg a fő projektünk az Eiffel Műhelyház elindítása. A márciusban kihirdetett, a koronavírus okozta veszélyhelyzet azonban erősen befolyásolja a munkánkat, a karantén és

veszélyhelyzet miatt a próbák és az előadások szünetelnek, így az épület sem működik még normál üzemmódban. Áprilisban a beköltözést bonyolítottuk az Opera külső, bérelt raktáraiból, ahol elsősorban díszleteket, jelmezeket tároltunk.

Milyen tapasztalatokat szerzett az eddig eltelt idő alatt?

Örömmel és jó szívvel mondhatom, hogy nagyon jó társaságot ismertem meg a művészeti területeken, és a hozzám tartozó egységekben dolgozó munkatársak személyében. Nagyon segítőkészek, és azt tapasztalom, hogy nagy odaadással és elhivatottsággal végzik a munkájukat. A színpadi tárvezetők a közvetlen beosztottjaim, így leggyakrabban velük tartom a közvetlen kapcsolatot. Az öt színpadi tár mellett az épületüzemeltetési osztály és ezen belül a gondnokság tartozik hozzám, nagyjából háromszáz-háromszázötven kolléga. Ez mindenképpen kihívást jelent számomra, mert eddig még nem vezettem ilyen nagy létszá-

© Forrás: Vágó Gábor

Fotó: Berecz Valter

**Az Andrassy-úti dal-
színház megnyitása is
közeleg. Milyen mér-
tékben kapcsolódott
be év eleje óta az ott
folyó munkálatokba?**

Egyelőre a színpadi terek működtetése és az Eiffel Műhelyház beindítása az elsődleges megbízatásom, de ezzel párhuzamosan, és fokozatosan szerepet vállalok az Operaház felújításában is. Nemrég bekerültem abba a vezetői csoportba, amelyik az Andrassy-úti épület tervezése és kivitelezése során felmerült kérdése-

mű csoportot, a korábbiakban maximum százhusz főt irányítottam. Most elsősorban az a feladatom és egyben a legfőbb célom, hogy ezt a funkciót a legjobb minőségben lássam el, és minél hamarabb megismerjem az intézmény működését, hogy hasznos tagja lehessen e csapatnak.

**A gyakorlatban milyen a munkarend-
je a koronavírus okozta rendkívüli
helyzetben?**

Minden reggel az Eiffel Műhelyházban kezdek, ahol a hang- és fénytár dolgozói, a kellékesek, a díszítők – természetesen megfelelő védőeszközökkel ellátva – átköltöztetik a különböző raktárakból a felszereléseket, a díszleteket és a színpadi kellékeket. Ha a helyzet igényli, esetenként utasításokat adok. Napi kapcsolatban vagyok a tárvezetőkkel. Igyekszem a lehető legtöbb időt tölteni a terekben dolgozó kollégák között, hogy megismerjem a teendőiket, megtudjam milyen megoldásra váró problémák merültek fel. Azt gondolom, hogy egy vezetőnek nagyon fontos feladata, hogy első kézből ismerje a beosztottjai tevékenységét, mert úgy tudja hatékonyan irányítani őket, ha rálátása van a munkájukra.

ket fogja szakmai szempontból megvizsgálni és megválaszolni. A tervezők egyeztetnek a különböző szakterületek vezetőivel arról, hogy bizonyos helyiségek, terek hogyan legyenek kialakítva funkcionális és használhatóság szempontjából. Tudomásom szerint például okosszékek beszerelését tervezik a nézőtéren, amely megoldást több környező ország operaházaiban is alkalmazták már. Ez azt jelenti, hogy az ülőalkalmatosságok háttámlájába egyfajta interaktív kijelző kerül beépítésre, amelyen az előadások alatt több nyelven is megjeleníthető a szövegfelirat, továbbá a nézők információkat kaphatnak az adott produkcióról, illetve a színházban történő más eseményekről is.

**Az elmondottak alapján azt hiszem,
kimondhatjuk, hogy elérte pályája
zenitjét.**

Valóban. Óriási megtiszteltetés egy ilyen patinás intézmény műszaki vezetőjének lenni. Úgy látom, ez egy olyan csúcspozíció, amiről nagyjából minden technikai szakember álmodik. Ha innen tudnék nyugdíjba menni, akkor elmondhatnám magamról, hogy sikeres karriert futottam be. ○

KÉPMÁS

MAGAZIN | nőknek és férfiaknak

AZ OLVASÁS ÖNMAGUNKKAL
TÖLTÖTT MINŐSÉGI IDŐ

INSPIRÁLÓ
INTERJÚK ÉS
TÖRTÉNETEK

HITELES ÍRÁSOK
AZ ÉLETRŐL

LÉLEKTAN A
HÉTKÖZNAPOKBAN

KULTURÁLIS
TARTALMAK

SAKÉRTŐI
TANÁCSOK

KEPMAS.HU

ELOFIZETES@KEPMAS.HU

Szimbolikus kapcsolatok

Szerző: Belinszky Anna

○ Horvát Nemzeti Színház
Fotó: Mara Bratos, Horvát Nemzeti Színház, Zágráb

Mindig öröm, ha egy másik országból érkező új baráttal találkozáva felfedezhetjük a közös érdeklődési körünket, a *kultúránkat összekötő szálakat*. Nincs ez másképp akkor sem, ha intézmények vagy operatársulatok találkoznak.

A Szentpétervári Kamaraopera a világ egyik legpezsgőbb opera- és balettfővárosának meghatározó társulata, amelyet Oroszországban és külföldön is a legjobbak között tartanak számon. 1987-ben a színházat ma is igazgató Jurij Alexandrov egy művészi laboratóriumnak szánt zenés kamaraszínházat álmotott meg, és ez az álmom az azóta eltelt évtizedek alatt nagyszabású, professzionális állami vállalkozássá nőtte ki magát. A Szentpétervári Kamaraopera egyedi repertoárjával és kimagasló művészi színvonalú produkcióival nemzetközi hírnevet szerzett magának, és állandó vendégévé vált a legjelentősebb fesztiváloknak. A meglepő rendezési döntéseiről és kreatív kísérleteiről ismert Alexandrov a kezdetektől fogva kiváló terepet biztosít előadói számára az új kifejezési eszközökkel, rendhagyó ötletekkel és formabontó elképzelésekkel való játéknak.

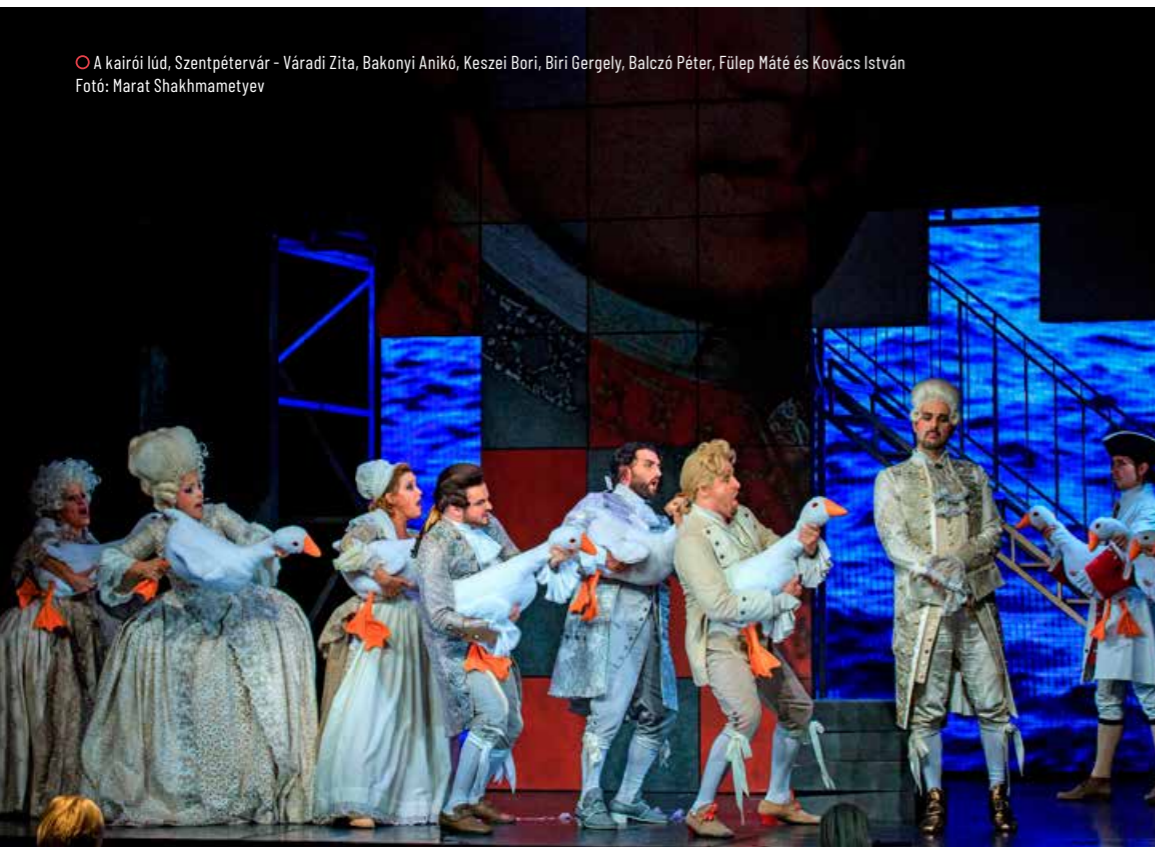
A nem mindennapi társulat egy nem mindennapi kúriában lelt otthonra: egy Szentpétervár központjában található, komoly kulturális örökséget képviselő ingatlanban láthatja a közönség az előadásait. Az épületben már a 19. században is játszottak színházi darabokat, egy rejtélyes életű bárónak, Szergej Pavlovics von Derviznek köszönhetően, aki külön-

leges igényességgel alakította ki a modern palota belső tereit. Derviz báró nemcsak profi zenészként és jelentős mennyiségű föld és bánya birtokosaként volt ismert, de jótékonyági akcióival is gyakran felhívta magára a figyelmet.

A Galernaja utcai épületben az 1900-as évek elején rövid ideig Vszevolod Mejerhold működtetett színházat, aki fiatal színészekből álló alkotócsoportjával hasonlóan szabad és kísérletező szellemben dolgozott, mint ma Jurij Alexandrov és művészei. Az 1917-es forradalom és az utána következő időszak azonban a kúriát sem kímélte, az épületnek a tuberkulózis-kórháztól a szakaszervezeti központig változatos szerepekben kellett helyt állnia, míg 1998-ban be nem költözhetett falai közé Alexandrov társulata. Kitartó felújítási munkálatoknak és Alexandrov erőfeszítéseinek köszönhetően ma a város egyik legszebb palotájában, méltó körülmények között működhet a Szentpétervári Kamaraopera.

A színházban nemrég a Magyar Állami Operaház is letette névjegyét: művészei az Eiffel Műhelyházban világpremierként bemutatott Mozart-pasticcióval, *A kairói lúd*, illetve *A rászédett vőlegény* töredékeiből készült előadással vendégszerepeltek. A Szentpétervári Kamaraopera idén márciusban érkezett volna Budapestre, a tervek szerint a közönség ősszel láthatja majd előadásukban Bizet *Gyöngyhalászok* című operáját és Gounod *Faustját*. A Gyöngyhalászokban Bizet ellenállhatatlan dallamaihoz Vjacseszlav Okunjev tervezett díszleteket és kosztümöket, melyekkel – víz alatti királyságban, dzsun-

○ A kairói lúd, Szentpétervár – Váradi Zita, Bakonyi Anikó, Keszei Bori, Birí Gergely, Balczó Péter, Fülep Máté és Kovács István
Fotó: Marat Shakhmamatyev

○ Szentpétervári Kamaraopera | Fotó: Marat Shakhmamatyev

gelben, barlangokban és mennyországban járva – a Kelet mesészerű és csodás világa elevenedik meg a színpadon. A legrangosabb színházi díjakkal elismert *Faust*-produkció pedig olyan modern és expresszív feldolgozása a klasszikus operának, amely lét és hivatás, menny és pokol szembenállásának filozofikus kérdését körüljárva, elevenen és szenvedélyesen reflektál a minket körülvevő világ mindannyiunkat érintő eseményeire.

Ugyancsak két előadással vendégeskedett Budapesten idén januárban a zágrábi Horvát Nemzeti Színház társulata – bő egy évvel azután, hogy a Kárpát-Haza OperaTúra keretein belül az Opera művészei bemutatták a horvát fővárosban Erkel *Hunyadi László* című operáját és Ronald Hynd a lehári *Víg özvegyre* komponált balettjét. A horvátok vendégpro-

dukciói között a szláv vígoperák egyik legkiemelkedőbb alkotásaként Jakov Gotovac *Ero, a tréfacsináló* című darabja, valamint egy Thomas Mann történetére épülő balett, a *Halál Velencében* szerepelt. Előbbi mű 1935-ös premierje óta szinte állandó része a horvát nemzeti színházak repertoárjának, míg utóbbi Valentina Turcu koreográfus kortárs interpretációja, melyet Mahler zenéjére készített, és Horvátország legrégebbi és legjelentősebb balett-társulatával állított nagy sikerrel színpadra.

A zágrábi Horvát Nemzeti Színház több mint egy évszáza-

○ Horvát Nemzeti Színház | Fotó: Mária Bratos, Horvát Nemzeti Színház, Zágráb

da a horvát színházi világ egyik legfontosabb központja. Az intézményben három társulat – az opera-, a balett- és a prózai színházi tagozat – működik szoros munkakapcsolatban, egy színpadon osztozva, és egy olyan modellt követve, melynek alapjai az Osztrák-Magyar Monarchia idejéig nyúlnak vissza. Az 1860-ra felépült zágrábi Horvát Nemzeti Színház operatársulatát Ivan Zajc alapította, akinek a nevével az Operában is előadott *Zrínyi Miklós* című darabja kapcsán a hazai közönség is találkozhatott. Zajc az alapítást követő években számos klasszikus és modern előadást mutatott be nemzetközi és horvát előadókkal a helyi közönségnek. Az intézményre ma is igaz, hogy a különböző korokban és stílusokban alkotó horvát szerzők mellett a világirodalom klasszikusait és a kortárs színházi és zeneélet meghatározó darabjait is műsorra tűzi. A színház társulatai amellett, hogy rendszeresen szerepelnek Európa-szerte, maguk is gyakran látnak vendégül nemzetközi partnereket.

A zágrábi Horvát Nemzeti Színház épülete azok számára is ismerős lehet, akik sosem jártak még benne. A színházat ugyanis az a Fellner és Helmer páros tervezte, aki a Monarchia egyik

legnépszerűbb építész cégeként működött. Elsősorban színházakra specializálódtak, és több tucat színházépületet terveztek Monarchia-szerte, köztük az egykori budapesti Népszínházat, és a ma is lenyűgöző Vígszínházat, a Szegedi, Pozsonyi, Nagyváradi és Kolozsvári Nemzeti Színházat vagy a Kecskeméti Katona József Nemzeti Színházat. A zágrábi intézmény 1895-ös megnyitóján maga Ferenc József köszöntötte a színház erkélyéről a megjelenteket, a megnyitó előadás pedig nem más volt, mint Zajc már említett zenedrámája, mely a horvát és magyar népet szimbolikusan összekapcsoló Zrínyi Miklósnak állított emléket. ○

Milyen zenét szeretünk?

Mindegy, milyen kultúrkörből érkezik az ember, a zenét mindenki szereti. A kérdés csak az, mi a kedvenc: Beyoncé vagy Brahms? Régóta érdekli a tudósokat, hogy vajon kulturális vagy biológiai oka van annak, hogy különböző háttérű emberek más és más zenét kedvelnek.

A nyugati zenében a kellemes hangkombinációkat „konzonánsnak”, a kellemetleneket „disszonánsnak” nevezik. A nyugati kultúrában a C és a G hang kombinálása kellemesebbnek számít, mint az F és a B együtthangzása. Az utóbbi egy időben „ördögi zenének” is hívták, és az egyház egyenesen betiltotta alkalmazását. A konzonáns és disszonáns hangok kontrasztja a nyugati zene kulcsa az ókori görögök óta. A nagy zeneszerzők – például Beethoven – munkái a kettő közötti feszültségből fakadnak.

Egy tanulmány szerint a zenei ízlés nevelés kérdése, a preferenciák mögött nincsenek biológiai okok. A szakemberek arra keresték a választ, mitől függ a konzonáns és disszonáns hangok érzékelése. A bostoni Massachusetts Institute of Technology munkatársa, Josh McDermott szerint minden szocializáció kérdése, mivel azokat a hangzásokat tartjuk kellemesnek, amelyek ismerősnek tűnnek. A kutatás során egy kb. 12 ezer főből álló amazonasi népcsoportot vizsgáltak, akik a nyugati kultúrától teljesen elvágtott területen élnek. A kutatásba több mint 100 embert vontak be. Az itteni zene énekből és hangszerekből áll, nincsenek harmóniák, és egyszerre általában csak egy ember játszik. A szakemberek emellett egy bolíviai spanyol ajkú közösséget is megfigyeltek. Kiderült, hogy a különféle kultúrák képviselői más és más hangzásokat tartanak kellemesnek, ezt pedig az befolyásolja, hogy miben nőttek fel, mi az, ami megszokottnak számít.

Az Opera a Margitszigeten

Szerző: Karczag Márton

○ A Margitsziget korabeli közönsége | Forrás: Operaház Emlékgyűjteménye

Ha nyár, akkor szabadtér. Budapesten az elmúlt évtizedekben számos helyen játszottak operát, az Állatkerttől a Csajkovszkij parkon át a Bakáts térig, de *a legnépszerűbb előadások* rendre a Margitszigeten zajlottak. A nyári korlátozások miatt a 2020-as szezon ugyan csorba marad, azonban egy rövid múltidéző mindenkor időszerű.

A Margitszigeten már 1906-ban terveztek előadásokat tartani, az első színikör azonban csak 1918-ban készült el. Az 1931-től működő Szegedi Szabadtéri Játékok hatalmas sikere adta az ötletet a turisztikai szakembereknek egy hasonló fővárosi programsorozathoz.

Kaffka Péter építész négyezer fős nézőterű margitszigeti színpada 1938 júliusában, a Nemzeti Színház *Szentivánéji álmával* nyitotta meg kapuit. A nyár legnagyobb sikere a tucatszor előadott *János vitéz* volt. A világháború előtti években csak néhányszor szerepelt a szigeten az Operaház együttese, de akkor olyan különlegességekkel is, mint a *Nürnbergi mesterdalnokok* III. felvonása, vagy Richard Strauss *Daphnéjának* magyarországi bemutatója, melyet az *Angelica nővérrel* játszottak párban.

○ A víg özvegy – közepén Udvardy Tibor, Szilvássy Margit - Margitsziget, 1943
Forrás: Operaház Emlékgyűjteménye

A világháború a Margitszigetet sem kímélte, csak 1949-re sikerült újjáépíteni a Szabadtéri Színpadot. Az Operaház társulata a következő nyáron három operettel (*János vitéz*, *A cigánybáró*, *Három a kislány*) vendégszerepelt, és itt búcsúzott el végleg Magyarországtól Otto Klemperer egy Beethoven-koncerttel. A Szabadtéri Színpad életébe 1952-ben jelentős változás állt be, a következő évtizedben ugyanis határozott profillal, az Operaház nyári játszóhelyeként üzemelt tovább.

Tóth Aladár, a színház legendás igazgatója tulajdonképpen végtenítette az évadokat. Amint bezár az Operaház és az Erkel Színház, megkezdődnek a szabadtéri produkciók. A Margitsziget hatalmas színpadára a legnépszerűbb darabokat vitték ki, hiszen nyaranta negyven-ötven előadásra több ezer jegyet kellett eladni esténként. A közkedvelt operettek mellett olyan operák kerültek ki a szigetre, mint az *Aida*, a *Faust*, a *Carmen* és a *Parasztbecsület - Bajazzók* páros, de néhány alkalommal megpróbálkoztak a *Tannhäuserrel*, sőt *A walkürrel* is. A balettrepertoárt a leglátványo-

MARGITSZIGET

sabb produkciók, a *Párizs lángjai*, *A bahcsiszériáj szökőkút* és a hely adottságaihoz csodálatosan illeszkedő *Hattyúk tava* képviselte.

Az előadásokon természetesen a legnagyobb sztárok működtek közre, csakúgy mint az évadban, hiszen a vasfüggöny miatt úgysem utazhattak külföldre. A szabadtéri produkciók a rendezőket és tervezőket állították a legnagyobb feladatok elé. Nádasdy Kálmán, Oláh Gusztáv és Fülöp Zoltán rendre hatalmas fantáziával vágott bele a munkákba, és számos olyan megoldást és érdekességet alkalmaztak (nagy tüzek, szökőkutak, lovak és tevék), amelyekre a közsínházban nem volt lehetőségük.

1962-ben Szirtes György üzemigazgató javaslatára elvették a színháztól a játszóhelyet, hogy önállóan működjön tovább. Saját operaprodukciók a következő évtizedekben is születtek, olykor világsztárok közreműködésével. Sok évtizednek kellett eltelnie, míg 2015 nyarán a Szabad Tér Színház és az Opera gondozásában megszületett az első közös premier, a *Sába királynője*. A bemutató óta a dalszínház minden nyáron szerepel a sziget programján. ○

○ Próbák Margitszigeten | Forrás: Operaház Emlékgyűjteménye

Arcképcsarnok az Eiffel Műhelyházban

Szerző: Karczag Márton

A Magyar Állami Operaház több mint 135 éves történetében sohasem volt az Eiffel Műhelyház megnyitásához fogható volumenű fejlesztés. Ahhoz azonban még hosszú időnek kell eltelnie, ameddig a színház dolgozói helyiségről helyiségre birtokba vehetik a hatalmas komplexumot. Ebben lesz az ő – és a közönség – segítségére az, hogy a legfontosabb terek és termek *régi híres operaházi nagyságokról* lesznek elnevezve.

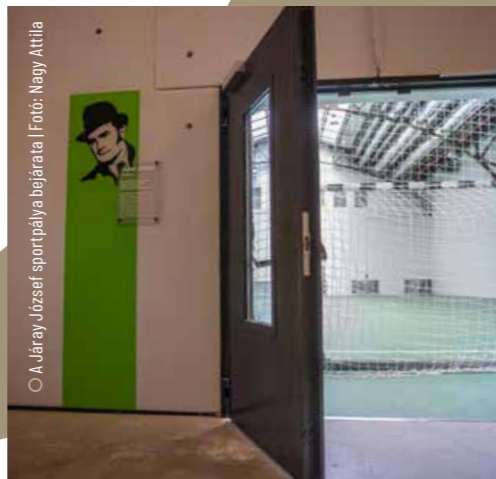

○ Járay József – Lammer moori Lucia, 1949, Alattkerti színpad | Forrás: Operaház Emlékvégyűjteménye

A huszonegy tér (színházterem, stúdió, házi-színpad, műhelyek, étkezők stb.) bejárata ele már felkerültek az egységes, „Eiffel-zöld” csíkok, amelyekre a Mátai és Végh Kreatív Műhely tervei alapján az Opera festőművészei Bertha Tamás vezetésével fújják fel a névadók portréit. Ezek mellé plexitáblák kerülnek, a névadók rövid életrajzával.

A nagy izgalommal várt első teremkeresztelőre február 23-án került sor. A Járay Józsefről elnevezett multifunkcionális sportpályáját egy hat csapat (az Opera mellett: Nemzeti Színház, Parlament, Színészválogatott, Strabag és KÖZTI) meghívásával megrendezett futsal-tornával avatta fel az intézmény. Az esemény előtt Sárfalvi Péter sportlétesítményekért és sportkapcsolatokért felelős helyettes államtitkár és Ókovács Szilveszter, az Opera főigazgatója leplezte le az első emléktáblát.

Hogy miért éppen az egykor népszerű tenoristáról lett elnevezve a pálya? Járay vitathatatlanul a „legsportosabb” magyar operaénekes

○ A Járay József sportpálya bejárata | Fotó: Nagy Attila

○ A Járay József sportpálya emléktábla és teremavatója - Ókovács Szilveszter és Sárfalvi Péter | Fotó: Ligeti Edina

volt. Fiatalon bokszolt, dekatlon, azaz tízpróba bajnok volt, több mint kétszáz érmet nyert, sőt (a legenda szerint) az 1936-os berlini olimpián is részt vett. Az Operaházban 1941-ben, a *Tannhäuser* Heinrich szerepében debütált, majd a biztos magasságú művész igen gyorsan megkapja Cavaradossit, A mantuai herceget, André Chénier-t és Rodolfót is. 1949-ben külföldre távozik. Bécs, Berlin, Bologna és Rio de Janeiro színpadai után 1956-ban tér vissza az Operába, ahol további nyolc évig énekel főszerepeket. Még karrierje végén is meglepte kollégáit azzal, hogy fejen állt a művészbüfé pultján, miközben a magas C-t énekelte.

Bár az Eiffel elsősorban műhelyházként fogja szolgálni a magyar operakultúrát, négyszáz fős, az operaházi színpad méreteivel megegyező nagyságú, és korszerű technikával felszerelt új színházterme nemcsak

○ A Járay József sportpálya | Fotó: Nagy Attila

próbatermként fog üzemelni, hanem számos bemutatóval is várja a közönséget. E terem névadója gróf Bánffy Miklós, a hazai operatörténet legsokoldalúbb intendánsa lesz. Korai színdarabjait a Nemzeti Színház mutatja be, ír nagyregény-trilógiát (*Erdélyi történet*), külügyminiszterként érdemet szerez Sopron itt tartásában. Az Opera élén nevéhez fűződik Bartók két műve, *A fából faragott királyfi* és *A kékszakállú herceg vára* ősbemutatója. Ezek díszleteit és

jelmezeit maga tervezi, de szerepe van – Hevesi Sándorral karöltve – a Mozart- és Verdi-repertoár megújításában is. Bánffy rendezi meg IV. Károly, az utolsó király koronázását, de emellett remek karikaturista is. Reményeink szerint a Bánffy Miklós terem keresztelőjére szeptemberben, az Eiffel Műhelyház hivatalos megnyitóján kerül sor. ○

Diétázzon Satie-val!

Szerző: Mona Dániel

Pünkösöd, karantén, nyár – három nyomós ok, amiért egyre többen félve figyeljük a mérleget. Mi lesz, ha újra kilátogatunk a strandra? Vagy ha csak szimplán szeretnénk beleférni az előző szezonban viselt ruháinkba? Hogyan érjük el azt a bizonyos „summer body”-t? *Satie életvezetési tanácsai* következnek.

Erik Satie a zenetörténet legrejtélyesebb, legfurcsább figurája. Igazi különc, aki nemcsak végtelenül egyedi zenéivel és rendhagyó műcímeivel (*Három darab körte formában, Megfagyott darabok, Kiszáradt embriók,*

Ernyedt prelűdök egy döglött kutya emlékére stb.) írta be magát a művészet nagykönyvébe, de különös szokásaival és groteszk, humoros írásaival is helyet csinált magának a feledhetetlenek társaságában. A Typotex Kiadónál 2011-ben Várkonyi Benedek fordításában jelentek meg a komponista írásai *Egy ütődött (én) megfigyelései* címmel. Az egészen véletlenszerű témák közt természetesen szép számmal találunk az étkezésre vonatkozó szövegeket is – ezekből válogatunk az alábbiakban. Figyelem, nem mindennapi idézetek következnek!

Nem újkeletű jelenség, hogy közismert személyek nyilvános megjegyzést tesznek egyes nők alakját illetően. Noha Satie magának írogatta gondolatait, és jóval konstruktívabb

volt, mint más, a témában ismert példák, politikai korrektségről esetében sem lehet beszélni. Zenei gasztrorovat lévén mégis hadd idézzem a francia szerző idevágó szavait: „Vigyázzanak, hölgyeim, kezdenek hízni!... és a hizás öregedést jelent!... Ha követik a Dalcroze-módszert – aki bevezette a szolfézsban a sportot –, meg fogják őrizni teljes karcsúságukat. Három Beethoven-szonáta nagyon jelentős fogyással jár, hat Bach-fúga pedig elképesztő hatással van a zsirsejtekre.”

Természetesen az egészséges táplálkozás mellett a megfelelő életmód is elengedhetetlen ahhoz, hogy a kívánt testi hatást elérjük. Rendszerességre és okos időbeosztásra van szükség. Mondanom sem kell, Satie ebben a témakörben is kifejtette véleményét, és feljegyezte saját szokásait, napi rutinját. 1912-es *A muzikus napja* című irományából kiderül, hogy Satie nem szereti a kerek időpontokat – lehet, hogy ez a sikeres emberek egyik trükkje? 7:18-as kelése után 10:23 és 11:47 között inspirációt gyűjtött, majd 12:11-kor villámgyorsan elfogyasztotta ebédjét. Egészségügyi lovasséta, újabb inspirációgyűjtés és egyéb elfoglaltságok után 19:16-kor tálalták a vacsoráját, amely után hangos zenei olvasmányokba kezdett. 22:37-kor feküdt le aludni, és minden kedden 3:19-kor felriadt. Nehéz elhinnünk, hogy mindez tényleg így történt, de ha valakiből kinézhető, az Satie. Ember legyen a talpán, aki másodpercre pontosan be tudja tartani ezt a menetrendet.

A legizgalmasabb részek viszont csak most következnek a zeneszerző írásaiban. Satie legendás étrendje. A titkos recept. A tökéletes diéta. „Kizárólag fehér élelmiszereket eszem: tojás, cukor, reszelt csont; halott állat zsirja;

borjú, só, kókuszdió, fehér vízben főtt tyúk; gyümölcspenész, rizs, répa; kámforos hurka, pástétomok, túró (fehér), gyapotsaláta és bizonyos halak (bőr nélkül). Fölforralom a boromat, melyet hidegen iszom fukszálével. Jó az étvágyam, de soha nem beszélek evés közben, mert félek, hogy megfulladok.”

Álljunk meg egy pillanatra! Van, ami egész jól hangzik az „étlapról”. Na de reszelt csont? Gyümölcspenész? Meg fukszia leve? Hiába, a szépségért szenvedni kell... A fehér mánia tetszés szerint kiterjeszthető az öltözködésre is (bár a feketéről köztudott, hogy slankit): Satie sapkája, harisnyája és mellénye is fehér volt. Végül további néhány megszívlelendő jótanács: „Gondosan lélegzem (egyszerre keveset). Ritkán táncolok. Ha járok, fogom az oldalamat, és erősen hátranézek.” Ha tehát csipőjét szorongató, hátrafelé meredő embert látnak, ne csodálkozzanak! Csupán egy másik Satie-rajongó.

Akad még egy tanulságos írás Satie feljegyzései közt, a címe: *Asztalnál*. „Ami engem illet, mindig is nagy csodálattal viseltetem a Kulináris Művészetek iránt, és e csodálatom semmit sem csökkent. Az »asztal örömei« távolról sincsenek ellenemre, épp ellenkezőleg – az »asztalra« egyfajta tisztelettel tekintek. Sőt, ennél is többel – kezdi Satie. – Akár kerek, akár szögletes, »kultikusnak« látom, & olyan hatással van rám, mint egy nagy oltár.”

○ 1st Steps - Episode 31 - Szegő András, Pisla Artemisz, Cottonaro Gaetano, Kelemen Ágnes | Fotó: Berecz Valter

Az asztal szentségének kiemlézése után pedig rátér az étkezésre: „Az evés számomra föladat – kellemes –, természetesen szünidei feladat, & ragaszkodom hozzá, hogy e föladatot lelkiismeretesen & feszült figyelemmel végezzem el. Minthogy jó étvágygal vagyok megáldva, magamnak eszem, de nem önzőn, s nem állatiasan. Más szóval »jobban megülöm az asztalt, mint a lovat« – noha elég jó lovas vagyok.”

Innentől kezd csak igazán érdekessé válni a történet, Satie ugyanis a gasztronómia és a művészet közös tulajdonságairól értekezik. „Az étkezésekben az én szerepemnek megvan a jelentősége: *vendég* vagyok, ahogy színházban mások *nézők*. Igen... A nézőnek meghatározott szerepe van: hallgat & lát; a vendég eszik & iszik. Végül is ugyanaz – e két szerep közötti minden különbség ellenére. Igen. Amik az »ízlelő« figyelmemet legjobban lekötik, nem azok az ételek, amelyekben a kiszámított virtuozitás és az okos tudomány rejtezik. A Művészetben szeretem az egyszerűséget. Ugyanígy vagyok a konyhával is. Jobban örvendek egy alaposan átsült özcombnak, mint egy finom húsmunkának, mely egy mártásmester tudós leple alatt rejtezik – ha megengedik ezt a képet.”

Megengedjük. Satie egy özcombbal mutat fityiszt a magamutogató, kizárólag a technikájukból élő zenészeknek. Ilyen egy zseni! Később mesél még a Debussyvel közös vacsorákról, ahol rendre tojásos ürübordát (fehér) evett, és fehér bordeaux-i bort ivott hozzá, de mindezen már meg sem lepődünk.

A cikk címének ellenére inkább nem tanácsoljuk, hogy Satie receptjei alapján diétázzanak. Azt viszont igen, hogy nézegessék különleges rajzait, olvassák szórakoztató írásait, hallgassák magával ragadó zenéit és nézzenek a darabjaira készült balettprodukciókat, amelyekből a Magyar Nemzeti Balett repertoárján is találni jó néhányat. ○

Attila

Szerző: Karczag Márton

Elszállt a lassan sorvadó testből a lélek, egy különleges ember lelke. A legszebb halál is megadatott számára, egy szombat reggel nem ébredt fel. A májusban elhunyt Fülöp Attilát a Magyar Állami Operaház saját halottjának tekinti, és posztumusz örökös tagjai sorába emelte.

○ A bolygó hollandi, 1978 | Forrás: Operaház Archivuma

is, de a mosolyok mögött, tudat alatt irigység lakozott – ki ne vágya a lelke mélyén hasonló háttérre?

Ebből a talajból táplálkozhatott Attila leplezetlen biztonságérzete. Pedig bárhonnan is nézzük, messziről érkezett az Operaház színpadára a büki evangélikus lelkész vilamosmérnöki végzettséggel rendelkező fia. Huszonkilenc éves múlt, mire a *Bánk bán* Ottójaként bemutatkozott. Nem sokkal később megkapta Taminót, amit húsz éven keresztül, majd’ hetvenszer énekelt. Igazi otthonra azonban a karakter szerepek világában lelt. Három évtizedes színpadi karrierje alatt több tucat jellegzetes figurát keltett életre, utolsó előadásán, 2001-ben Monsieur

Attilát az érinthetlenség mint egyfajta láthatatlan burok lengte körül. Ennek bázisát családjá, fantasztikus felesége és három gyermeke, unokái biztosították, akik mindenél többet jelentettek számára. Ő ugyanis elsősorban családfeje volt, egy napjainkban alig létező, feltétel nélküli szeretetben összetartó közösség feje – és csak ezután színházi ember. Irodájában a leghevesebb megbeszélés is félbeszakadt, ha otthonról hívták. Lehetett ezen csodálkozni, dühöngeni, sőt, kicsit mosolyogni

○ Solti megemlékezés, 2002 – Petrovics Emmille és Szinetár Miklóssal | Fotó: Mezey Béla

Triquet-ként bókolt Tatjánát éneklő lányának, Zsuzsinak. Kritikusai elsősorban muzikalitását emelték ki, és ezt a tényt igazgatói rendre ki is használták. Elénekelte mindent, amit a hatalmas repertoárból ráosztottak, Monteverditől Szokolayig. Réti József halála után keresett oratóriumszólísta lett, lemezein szép Bach-, Haydn- és Liszt-felvételek maradtak ránk.

Az operaházi rendszerváltás szele 1991-ben a szakszervezeti bizottság élére sodorta, ahonnan öt évvel később Szinetár Miklós – egy ügyes húzással – az „asztal túloldalára”, a főtítkári székre ültette. Attila ekkorra már tisztában volt a színházi működés minden szegmensével, a művész kollégáin kívül a műszak bizalmát is élvezte. Ám a főtítkári pozíció – az igazgató jobbkeze, de meghosszabbított ökle is – nem közszeretnek örvendő állás, Attila mégis elemében érezte magát új funkciójában, ragyogó diplomata vált belőle. Sokban az ő manőverezésének köszönhető, hogy a Magyar Állami Operaház annyit emlegetett hatalmas hajója olyan olajozottan működött és könnyedén szelte a habokat azokban az években. A főtítkári, majd ügyvezető igazgató mindenben képben volt, és látszólag nem jelentett számára terhet döntéseket hozni. Gyors helyzetfelismerő képessége, sziporkázó észjárása és remek emberismerete révén pillanatok alatt átlátta a situációkat, magabiztosan kezelte tárgyalópartnereit. Ajtaja mindig nyitva állt, szobájában valami-

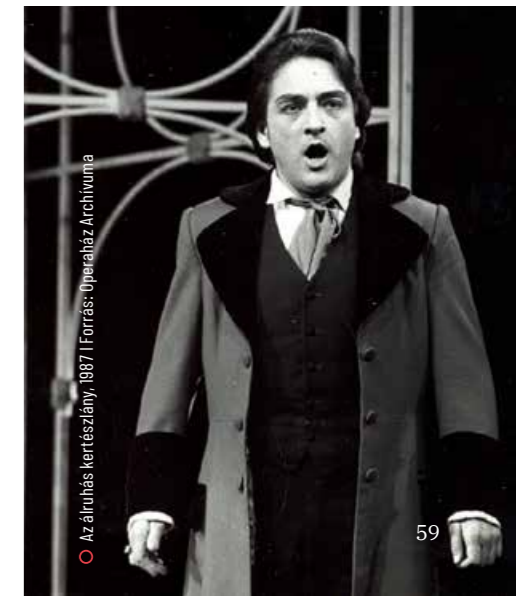

○ A varázsfuvola, 1971
Forrás: Operaház Archivuma

lyen döntés mindig született, a betérő néhány kacagnivaló adomával megspékelt beszélgetés után távozott.

Attila kiapadhatatlan tarsolyában ugyanis remek történetek lapultak. Az egyik legemlékezetesebb némi betekintést enged a sokat látott ember életbölcsségébe is. Vezetőként az ő feladata volt az Operaházban felravatalozandó egykori nagyságok koporsóinak átvétele, és ilyenkor bizony neki kellett meggyőződni az elhunyt személyazonosságáról is. „Ott láttam rettegett igazgatóimat, karmestereket, kollégákat, volt, akit tiszteltem, volt, aki megálázott, aztán ott feküdtek... Tudod, és akkor bejönnek ide a szeretett kollégák – épp most volt itt az egyik – és verik az asztalomat, hogy intézzem el nekik az örökös tagságot, meg a Kossuth-díjat. Nézem őket, miközben az érdemeiket sorolják, és azon gondolkodom, hogyan fognak kinézni a koporsóban...”

Attila sosem intézett magának elismeréseket, tudta, hogy nem ezek a fontos dolgok. Rettentő egészségesen látta ugyanis a világot, az életet legalább annyira szerette és élvezte, mint a színházat. Nem akart a magyar operajátszás mártírja lenni, alakja talán éppen ezért méltó az utókor emlékezetére. ○
(A nekrológ eredetileg a *Caruso.blog.hu*-n jelent meg – a szerk.)

○ Az árluhás kertészány, 1987 | Forrás: Operaház Archivuma

VISSZATEKINTŐ

A világ egyik legkeresettebb balettmestere, Michael Messerer egészen Budapestig utazott, hogy ismét együtt dolgozzon a Magyar Nemzeti Balett művészeivel a *Laurencia* koreográfiáján. Munkájuk eredménye egy olyan nagyszabású, klasszikus balett lett, aminek premierjét és előadásait még a koronavírus is megkímélte.

Épp időben

© Kim Minjung, Okajima Takaaki, Tanykayeva Aliya, Timofeev Dmitry, Ivanova-Skolnikova Sofia, Cottonaro Gaetano | Fotó: Kummer János

LAURENCIA

kifejezőerővel alakította. (...) Alexander Krein eredeti partitúrája tartalmaz néhány emlékezetes lírai témát, s ezeket az Opera Zenekar igen expresszíven interpretálta a nemzetközileg igencsak keresett balettdirigens, Pavel Sorokin szakértő vezényletével. Történelmi és kultúrtörténeti szempontból megközelítve még inkább élvezetes ennek a balettnak a látványvilága, erősen túlzó koreográfiája és mozgalmas lendülete, mely lelkesítő fináléban ér véget.” (Graham Watts, *Bachtrack, Egyesült Királyság*)

„A produkcióhoz Vadim Ryndin eredeti terveit alakították át: az opulens színpadkép Rózsa István nevéhez köthető; a színpompás jelmezeket pedig Rományi Nóra tervezte. Igazán jól sikerültek a jelenetek összekötőjeként alkalmazott videó részletek is. (...) Kosyreva Diana Laurenciát alakította. Élénkségével és kifejezőerejével nem csupán a szerelmi jelenetben volt meggyőző, hanem bátor elszántságát bizonyította akkor is,

© Pokhodnykh Ellina | Fotó: Kummer János

„Laurencia nem holmi masamódlány; szerepe és sodró erejű meséje technikailag a balettszínpad rendkívüli kihívása. Helytállónak vélem – a szenvedélyre is vonatkozóan – a távoli összefüggést; a Magyar Nemzeti Balett *Laurenciáját* megilleti a nyerők jelképes, babérmagányos megtiszteltetése. (...) Az első felvonás inkább lírai, a második fergeteges volt. Húsznál több tapsvihar és zajos-fütytős ováció kísérte a bravúrszámokat. Nemzetközi szereplőgárda által, nemzetközi színvonalon megvalósult, parádés előadás született magyar színpadon. Ma, 2020. március 6-án, a premier alkalmával láttam az Erkel Színházban ezt a balettet. (...) Harmonikus egység képződött s mutatkozott a hagyományos balett, mint mesés szép mozdulatokra és bravúros technikai megoldásokra épülő műfaj, és a mediterrán ritmus, a tüzes spanyol

ézés, lendület és mozgáskultúra találkozásából. Kevés lenne csak látványosnak ítélni a produkciót; inkább káprázatosnak mondanám. Kiváló hozzájárulást adott ehhez a pazar karmesteri teljesítmény és a remek zenekar. Lenyűgöző volt a színpadi »tömegmozgás«; olykor mintegy hetven táncos színes forgataga varázsolta el a publikumot. Ha mindenképpen kiemelnék a táncosok közül valakit, akkor Melnik Tatianát és Leblanc Gergelyt éreztem kiemelkedőnek.”

(Kolláth György, *InfoVilág.hu*)

„A *Laurencia* című nagybalett virtuóz technikát követel a szólótáncosoktól, és néhány apró kivételtől eltekintve a Magyar Nemzeti Balett társulata megfelelt ezeknek a kihívásoknak. Melnik Tatiana ritka ékkő a balett-társadalom koronáján, a címszerepet kiválóan, gazdag

© Földi Lea, Radziush Mikalai és a Magyar Nemzeti Balett táncosai | Fotó: Nagy Attila

amikor a falu lakosságának élére állva harcba szállt az önkényúr ellen. Szintén komoly színpadi jelenlétet tanúsított Cheprasova Elizaveta Pascuala szerepében. A balett harmadik erőteljes és meghatározó női alakja Kim Minjung volt, aki Jacintát alakította rövid, de nagyon is drámai jelenetekben. Mindhárom táncos igencsak jó technikával ötvözte a spanyol néptánc és a klasszikus balett szükséges elemeit. (...) Kekalo Iurii férfias, erőteljes dominanciát sugárzott a gonosz parancsnok szerepében. Nagy dicséret illeti a mindig tetterre kész balettkart is, mely sok mozgással és fürge táncjal jól nyomatékosította a történet mondanivalóját. A zenekar Pavel Sorokin vezényletével tette szenvedélyessé a művet. (...) A közönséget a látottak igencsak megérintették, amit hosszan tartó tapsokkal fejeztek ki.” (Ira Werbowsky, *Der neue Merker, Ausztria*)

© Főfő: Nagy Attila

Újabb csúcs

A Magyar Állami Operaház Zenekarának szakmai nimbuszát erősíti, hogy *Anna Netrebko* rendszeresen kéri közreműködésüket. Az első, Műpa-beli gálaest után a berlini Waldbühne következett, ahol „a művészi energiák elképesztőek voltak” – mondta lapunknak a világhírű szoprán. Így 2017 decemberében férjével, Yusif Eyvazovval teljes operát énekelt koncertszerűen az Erkelben, idén februárban pedig a bécsi Konzerthausban arattak nagy sikert, a hazai muzikusok kíséretében.

© Főfő: Nagy Attila

„Az, hogy a nagy érzelmek kulturált módon jelentek meg az előadásban, szintén a Magyar Állami Operaház Zenekarának köszönhető, mely együtttest Michelangelo Mazza vezényelte. Bár boldog lehet az ember, ha nem az első sorban ül (még akkor is, ha ez nagy megtisztetés egy ilyen eseményen), a hangzás még így is decibelbarátnak volt mondható ezen az estén. A társulat mindenesetre nem csak a *Manon Lescaut* intermezzójánál mutatta meg, hogy képes alkalmazkodni és gyönyörű hangzást produkálni a színpadon is.”
(Ljubisa Tosic, Der Standard, Ausztria)

„Az est mindkét felében meghatározóak voltak Verdi és Puccini operáinak részletei. A Magyar Állami Operaház Zenekarát a rutinos Michelangelo Mazza vezényelte, aki bár helyenként túlságosan kiemelte az ütősöket és felületesen dirigált, az énekesekkel kiválóan kommunikált.”
(Die Presse, Ausztria)

„Netrebko mögött a Magyar Állami Operaház Zenekara játszott: csúcsteljesítmény kedvező áron. Nagyszerű rézfúvósok, decens vonósok, pattogó attaccák, kezdve *Erzsébet áriájától* egészen a jól megválasztott, hálás Attila-nyitányig – Michelangelo Mazza a divát megtisztelő együttműködéssel vezényelte az estet.”
(Jens F. Laurson, Wiener Zeitung, Ausztria)

© Főfő: Nagy Attila

© Főfő: Nagy Attila

Hangszerként használt test

Szerző: Szabó Z. Levente

Talán vannak, akik hajlamosak éles különbséget tenni az úgynevezett *klasszikus és könnyűzene* kategóriái között. Most olyan valakit szeretnénk bemutatni, aki hallgatói, követői között úgy ismert, hogy a neve összefonódik az előtte álló két betűvel. Ő DJ Jutasi.

Minden szakmának megvan a maga tolvajnyelve. Önről ezt találtam az egyik adatbázisban: Jutasi 1983-ban budapesti klubokban (Old Firenze, Randevú, HullyGully) dolgozott DJ-ként. A nagy áttörést az első, 1992-es DMC bajnokság egyéni kategóriájában elnyert első helyezése, illetve különdíja hozta. Segít feloldani, mit takar mindez?

Szerencsés vagyok, mert mindig zenével foglalkozhattam. Ám kétségtelen, DJ-nek lenni egész mást jelentett a kezdeti időszakban, mint most. A nyolcvanas években néhány országosan ismert nevet leszámítva a lemezlovas – nyugodtan ki merem mondani – a ven-

Jutasi Sára és Jutasi Tamás | Fotó: Jutasi Tamás

déglátáshoz tartozott, és a belső hierarchiában többé-kevésbé a pultossal volt egy szinten. Az volt a dolga, hogy felrázza, fenntartsa, vezesse a közönség hangulatát. Aztán sok minden megváltozott. Részben itt is megjelent a zeneipar, ahol bizony az iparon, a pénztermelésen van a hangsúly, de egyben a szakmaiságon is. Másrészt a technikai fejlődés új stílusokat teremtett. A DMC a szakmai részt képviseli, az angol Disc Mixing Championship megnevezés kezdőbetűivel.

Úgy tudom, a DJ ma már alkotó is, igaz?

Tulajdonképpen erre is vonatkozik a technika fejlődése. 1978-ban jött ki a Technics cég egy olyan nagy teljesítményű berendezéssel, amelynek adottságaival a művészi érzékkel is megáldott DJ-k élhettek, és éltek is. Ismétlem, ez a technikai fejlődés új stílusok megjelenését is eredményezte, mert egy új hangszer, egy új szintetizátor olyan új hangképpel, hangzásvilággal rendelkezik, amely alapot ad arra, hogy kísérletezzünk vele. Nem részletezném hosszan, de egymást követte a Hip-Hop, a Techno, a Lounge, az elektronikus hangzásban is komoly szerepet kapott a folk stb. Ezt kifejezetten jó dolognak tartom, mivel sokszor és sokaknál tapasztalom ma Magyarországon azt a szemléletet, amit ők elköteleződésnek, én paradox módon identitászavarnak nevezek. Ez a bizonyos elköteleződés – én ilyen vagyok, én olyan va-

gyok, például Illéses, Omegás, csöves, digó, trance-es, house-os, és még folytathatnám a kategóriák felsorolását – káros ragaszkodás, mert megfosztja az egyént attól, hogy más eszméket, irányzatokat, gondolatokat megismerjen. Ezt mind el kellene felejteni, ha meg akarjuk keresni az igazi boldogságot. Túl kellene lépni a megkötöttségen, mert minden, amit így raknak össze, szétesik, hiszen semmi sem állandó. Annyira vakon nem kell hinni a dolgokban, inkább keresgélni kell azt, ami más. Így mindig meg lehet újulni. Ez a túlélés záloga.

Aki hivatásszerűen foglalkozik a hangokkal, tud-e kikapcsolódásként zenét hallgatni?

Alapjáraton egy egész napom bizonyosan elmegy a mixekkel, és ehhez még hozzá kell számolni a rádiós műsorokat, a klubokat, az esteket. Inkább az a jellemző, hogy amikor kocsiban ülök, vagy mással foglalkozom, akkor háttérzene szól. Ám éppen ebben a háttérben fedeztem fel a kortárs komolyzenei szerzőket. Ne kérjen tőlem neveket, inkább a hangulatok fognak meg.

Az bizonyára nem titok, hogy az Operához személyes kötődése is van.

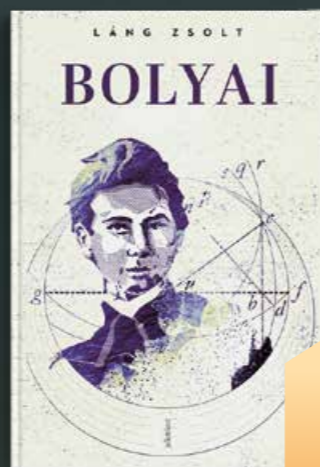
Igen, drága kislányom, Sárka az intézmény gyermekkarában énekel, sőt olykor már kisebb szerepekben is bemutatkozhatott, például harmadik gyerek volt Mozart *Varázsfuvolájában*. Amikor szerepelnek, természetesen megyek és meghallgatom. Nem szülői elfogultságból mondom, de az éneklés az én szememben a legösszetettebb művészet, mert az illető a saját testét használja hangszerként. Nagyon komoly, felnőtteknek is emberpróbáló munka, amit ők a kórusban végeznek. Két érzés viaskodik bennem, mert félttem, hogy sérül a gyerekkora, ugyanakkor boldog vagyok, mert minden szülői presztízió nélkül döntött így, és látom, milyen nagy örömmel csinálja. ○

Büszkék vagyunk kortársainkra

A 2020-as Libri irodalmi díjak nyertesei

A szakmai zsűri döntése alapján a 2020-as Libri irodalmi díjat **Láng Zsolt** *Bolyai* című könyve nyerte el. A regényben a magyar tudománytörténet egyik legfontosabb alakja, Bolyai János élete, valamint a matematikus kéziratait kutató szerző mindennapjai elevenednek meg előttünk.

A Libri irodalmi közönségdíjat az olvasók szavazatai alapján **GreCsó Krisztián** vehette át *Vera* című regényéért. A könyv tizenegy éves főszereplőjének a Kádár-kori Szeged érzékletesen ábrázolt háttere előtt hősé kell válnia saját családjának titkokkal és elhallgatásokkal teli történetében.

LÁNG ZSOLT
Bolyai

Libri
irodalmi
díj

2020

GRECSÓ KRISZTIÁN
Vera

Libri
irodalmi
közönségdíj

2020

libri.hu/irodalmidij

90.9 jazzy rádió, ha többre vágysz.

*Hiteles és inspiráló műsorok,
érdekes és értékes tartalmak,
stílusos és szenvedélyes zenék.*

90.9 jazzy rádió

www.jazzy.hu

A FRANCIA MÚZSA SZEZONJA

20
20
21

ÉVAD. KEZDÉS. ŐSZ.

CSEK KRISZTIÁN OPERAÉNEKES

CACTI | **SALOME** | POPPEA MEGKORONÁZÁSA | **A KÉPZELT BETEG, AVAGY ŐFELSÉGE KOMÉDIÁSA** | VÁSOTT KÖLYKÖK | **ISTVÁN KIRÁLY**
SIMONA NÉNI | **A CREMONAI HEGEDŰS** | PÁRIZS LÁNGJAI | **DON JUAN** | HOFFMANN MESÉI | **AZ EZRED LÁNYA** | FANTASIO / FORTUNIO
PELLÉAS ÉS MÉLISANDE | ANDREA CHÉNIER | **FIGARÓ³** | AZ ÚRHATNÁM POLGÁR | **CARMEN**

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

ERKEL
ERKEL SZÍNHÁZ
ERKEL THEATRE

EIFFEL
EIFFEL MŰHELYHÁZ
EIFFEL ART STUDIOS